A nagy háboru

Regény

Irta
Maritimus

Budapest, 1909

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-22-0 (online)
MEK-12834

TARTALOM

I. FEJEZET.
A riadó.
II. FEJEZET.
A boszorkánykonyhából.
III. FEJEZET.
A gyujtogató csóvák.
IV. FEJEZET.
Alapos aggodalmak.
V. FEJEZET.
Az első csapások.
VI. FEJEZET.
Venezia ostroma.
VII. FEJEZET.
A balkáni cselszövések.
VIII. FEJEZET.
A nagy tengeri csata.
IX. FEJEZET.
Vendég a szerkesztőségben.
X. FEJEZET.
Gyülölet és szerelem.
XI. FEJEZET.
Egy paraszti levél.
XII. FEJEZET.
A nagy csata - táviratokban.
XIII. FEJEZET.
Levél a fogságból.
XIV. FEJEZET.
Az énekesnő.
XV. FEJEZET.
A csodatükör.
XVI. FEJEZET.
Akik elkerülik Veneziát.

I. FEJEZET.
A riadó.

A fogatoknak s automobiloknak egész sora állott már az utcán és még egyre ujabb és ujabb gépkocsik és gummikerekü fiakkerek állottak meg a vakitó fényességgel kivilágitott palota kitárt kapujában. A lépcsőház vörös futószőnyegein végeszakadatlan sorokban selyemcipellős apró női lábacskák és fényes tiszti lakkcipők siettek végig és eltüntek az emeleti nagy fehér terem árkádjai alatt, ahol a diszbe öltözött katonai zenekar már hangolta a hegedűket és fúvós hangszereket. Zajos beszéd seholsem hallatszott. Mindenütt előkelő és kimért csöndes beszélgetés és halk, de nem bizalmaskodó suttogás.

Az árkádok alatt örökzöld délszaki növények intim zugokat alkottak és a nagy fehér terem közepén pálmákkal és olajfabokrokkal szegélyezve lépcső-emelvény állott a legfőbb hadúr számára. A tiszti kaszinó farsangutói báljára a király is kilátásba helyezte személyes megjelenését és ez a körülmény érthető izgalmat okozott a bál vezetőségében. A kaszinó gazdai tisztét viselő Talapkovits ezredes már esti nyolc órakor ott volt a kaszinóban és azóta talán már százszor is körüljárta a nagy fehér termet és alaposan szemügyre vette minden zeg-zugát, nehogy a felséges úr a legcsekélyebb mulasztáson vagy rendellenességen is fennakadjon. Most is fürkészve járkált az árkádok alatt, a pálmák elrendezését felülvizsgálta, szemével végigmért minden ujonnan érkező tisztet, hogy előírás szerint öltözködött-e, felnézett a zenekari emelvényre is, hogy ott is rendben van-e minden, de sehol semmi hibát, sehol utólagos intézkedésre szükséges körülményt nem talált...

Szemével még egyszer átfutott mindenen és azután lesietett az előcsarnokba, hogy mint a kaszinó gazdája, az érkező diplomatákat fogadja.

Ez alatt a terem egyre tarkább látványt nyujtott. A gyalogsági és lovassági tisztek szinesebb egyenruhái között a tengerésztisztek sötét, arannyal diszitett egyenruhája feketéllett, amott a diplomaták csillogó öltözete között pompásan szabott frakkok emelkedtek ki előkelő egyszerűségükkel, majd skófiummal varrott bársony magyar díszruhák és valamennyi között erős decolletage-zsal, káprázatos eleganciáju női toilettek voltak láthatók. Ezüstszürke, hamvaskék és hófehér selyemből készült báli toilettek és a női öltözködés csipkéből és bársonyból készült remekművei... Ezek mind egy közös varázslatos, tüneményesen szép képben olvadtak össze, egy színtengerben, amely ott hullámzott, hömpölygött, kavargott a fehérfalú árkádos nagy táncteremben.

A „bal-paré” előkelő közönsége már csaknem kivétel nélkül együtt volt, csupán a legelőkelőbb vendége volt még távol. Tallóczy Gábor, a főhadparancsnok ott állott hatalmas táborkarával a királyi emelvény pálmái mellett és fesztelenül beszélgetett a tisztekkel, akiknek mozdulataiban azonban, bármint igyekeztek is talán azt leküzdeni, önkéntelenül is nyoma volt a magas feljebbvalójuk iránt való tiszteletnek. Nem messze tőlük, a terem egyik olajfával szegélyezett szögeletében a tengerészet admirálisa Montecuccoli gróf beszélgetett a diplomatákkal. Mellét valósággal elborították az érdemrendek és azoknak csillogásában szinte magasabbnak látszott az alacsony termetü, de izmos felső-testü ember. Körülötte valóságos kis falankszot alkottak a magyar és osztrák miniszterek és minduntalan meg-meglobogott egy-egy aranyhimzésü frakk szárnya...

Mindenki érezte, hogy ez a kis csoport itt hatalmat képvisel és kezében tartja a forrongó, nyugtalan külpolitikai kérdések kulcsát... De maguk e kis csoport tagjai most mintha nem is törődtek volna komolyabb kérdésekkel.

A diplomaták mosolyogtak, halkan nevettek is közben, mintha egészen köznapi dolgokról lett volna szó. A nagy báli estére ők is hivatalosak voltak és nagyrészük csak az esti gyorsvonattal érkezett le Bécsből Budapestre, de azért egyikükön sem volt nyoma az út fáradalmainak.

A fiatal holland követ mosolyogva szólította meg Montecuccoli grófot:

- Excellenciádnak is feltünt, hogy Farina herceg, az olasz nagykövet még nem érkezett meg?

Egy őszes, öregecske úr, a német diplomata mosolygott... Látszik, hogy Hollandia követe még fiatal ember és hogy Bécs az első állomása.

Montecuccoli odafordult a holland követhez, hosszasan, talán egy kissé csodálkozva is ránézett és nyugodtan felelte:

- A herceg aligha lesz jelen a mai ünnepségen!

Egyetlen arc sem lett komorabb erre a kijelentésre, mind nyugodt és mosolygó maradt, pedig valamennyi tudta, hogy e pár szó mögött tulajdonképen egy mély kihatásu diplomáciai bonyodalom titkai lappanganak... A minapi trieszti események emléke még élénken élhetett emlékezetükben és azzal mindnyájan tisztában voltak, hogy ezek nem aféle múló diplomáciai bonyodalmakra fognak vezetni. Hogy itt egy véres seb került napvilágra és hogy ez nem maradhat tovább is gyógyitatlan seb a testben. Ettől a sebtől meg kell szabadulni. És ha a megszabadulás egyetlen ára az volna, hogy tűzzel égessék ki, hát - ha bármily nagy is az ár érte! - de most már tűzzel fogják azt kigyógyitani. Mindenki, a diplomaták csoportjában Montecuccoli grófra figyelt, aki látszólagos nyugalommal tette hozzá előbbi szavaihoz:

- A herceg Rómába utazott, hogy szóbelileg referálhasson uralkodójának a legutóbbi eseményekről...

Rövid, kínos szünet állott be egy pillanatig az admirális szavai nyomán, de a terem halk zsibongása szerencsésen elmosta a zavart és a beszélgetés, - most már egészen más tárgyról, - könnyedén folyt tovább. Csak egy pillanatra hallatszott ki Tallóczy szava:

- Igen, lehetséges, hogy holnap már mozgósitunk!

De ő maga is nevetett ezen és a tisztek természetesen vele nevettek.

Talapkovits ezredes ezalatt idegesen nézegette az óráját. Az óramutató már veszedelmesen közelgett a tiz óra felé, pedig a felség kilenc és fél órára helyezte kilátásba legmagasabb megjelenését.

- Itt valami baj lehet! - gondolta magában és mindjobban közeledett ahoz, hogy emiatt már nem is nyugtalankodik, de egyenesen fél... - A felség pontos szokott lenni! Percnyi pontosságu! Ha tehát most késik, erre különös oka lehet!

De aztán igyekezett megvigasztalódni... Az egész késés nem olyan nagy még. Lehet, hogy az út sikos és emiatt az udvari fogat lassabban hajt. Még tiz óra sincs és valószinű, hogy csak őneki tűnik fel oly szokatlanúl hosszúnak az idő, amióta a mutató elhagyta a féltizet... Lám, a többiek nem is türelmetlenek még, csak egyedül ő olyan nyugtalan.

Széjjelnézett a teremben, ahol az idősebb tisztek és diplomaták kisebb csoportokba verődve egymással beszélgettek, mig a fiatalság a szebbik nem szolgálatába szegődve, a báli szépségeknek udvarolgatott. Nagy lelki gyönyörűséggel nézett széjjel a zsibongó társaságon és az egyik pálmacsoport alatt szokatlanul nagy társaságot látott összeverődve. A legdaliásabb és legelőkelőbb tisztek alkottak ott koszorút a szép Halaskuthy Éva körül, akinek apja, Halaskuthy Ferenc báró viceadmirális azonban nem volt ott és a gyönyörü Éva egy nyugalmazott tábornok nagybácsija mellett ült antik faragott karosszékben és fogadta a tisztek udvarlását.

Talapkovits ezredes feléjük tartott és egy pálmacsoport mögött megállt. A szép Éva éppen akkor kacagott fel és kacagása édes és csengő volt, mint a rigó trillája.

- Ó, ne higyjék, hogy Pólában valami unalmas számkivetésben van részünk. Ott is érdekes az élet, talán még érdekesebb és szebb, mint itt a fővárosban, vagy akár Bécsben. Pólában éppen most vannak a farsangi mulatságok és mondhatom, hogy ez éppenséggel nem utolsó szórakozás. Igazi talján karnevál! Álarcosan, jelmezesen ott hömpölyög egész Póla a Via Sergián és a Piazza Municipion, együtt az egyszerű sartorellák és az előkelő admirális kisasszonyok, akik ilyenkor semmiben sem különböznek egymástól. Az utcákon és tereken zenekarok fújják a legszebb olasz dalokat és igazi talján jókedvvel férfiak, nők szerpentint és konfettit dobálnak egymás felé... A konfetti nem papirosból van, hanem valami szines gipsz-golyócskákból, amelyek csiklándoznak és csípnek... És az emberek, lenn az utcán, tereken és fent az erkélyekről és keskeny ablakokból ezt szórják, öntik, dobálják marékszámra egymás arcába és senki sem tudja, hogy tulajdonképpen kit dobott meg, egy varrólánykát-e, vagy egy admirálisnak a leányát és senki sem tudhatja, hogy ki dobálta meg őt, egy hajóslegény-e vagy egy zászlóstiszt...

- Bizony, bizony, szép ott az élet! - szólalt meg most kissé elmélázva Wirth, egy őszes tengerészmérnök, akin a corvett-kapitányok rangjának jelvényei diszelegtek.

A szép Éva hálás tekintetet vetett rá:

- Ugy-e Wirth bácsi, mi azért szeretjük a mi Pólánkat, ha messze esik is a nagyvilági élettől!

Egy fiatal ulánus kapitány mosolyogva mondta:

- De a farsangnak Pólában is vége van egyszer! És akkor ugyan mihez lehet ott fogni? Mért nem helyeztetik át magukat Bécsbe, a minisztériumba?

- Ó! - felelte kacagva a szép Éva - ha vége a karneválnak, akkor kezdődik csak az igazán szép élet! Pompás társaságunk van! Asszonyok, leányok mind ösmerjük egymást és igazi jóbarátok vagyunk. Talán azért is, mert valósággal egymásra vagyunk utalva. Az apánk, a bátyánk, a férjünk jóformán állandóan tengeren van és csak mint vendég tér haza hozzánk! Hát szükséges, hogy mi, magunkra maradt nők legalább összetartsunk. És ezt meg is tesszük. Pompásabb tennisz-partik talán sehol sincsenek mint Pólában. Aztán ki-kirándulunk Fasanába, Rovignóba, a Brióni szigetekre. Ha az apánk vagy a férjünk haza jön, el-elvisz egy torpedónaszáddal - igaz ugyan, hogy ez tilos, mert nőnek csak felsőbb engedéllyel szabad hadihajón utaznia! - vagy Lussinba, vagy Chersoba, Abbáziába, vagy akár Miramareba... És azután ott van előttünk örökké a tenger, a csodaszép tenger, amelynél nincs gyönyörűbb az egész világon... Az ablakunkból éppen ki lehet látni a nyilt tengerre és én sokszor órák hosszat is el tudok ülni az ablaknál és gyönyörködöm a messzeségbe olvadó tengerben, elnézem a tajtékos hullámok tülekedését, hallgatom a habok örökké zúgó muzsikáját, amely olyan, mint egy óriási orgona zúgása, magamba szivom a tenger párás leheletét... Ó, ne sajnáljon bennünket azért, hogy mi Pólában élünk, inkább irigyeljen érte!

A szép Éva valósággal belepirult ebbe a nagy rajongó megnyilatkozásba és az ulánus kapitány zavartan válaszolt:

- Hát ha olyan szép ott az élet, egyszer felkeresem magukat Pólában.

Az öreg Wirth, a mérnök, már szolgálatkészen ajánlkozott is:

- Ha lejösz, hát szivesen elkalauzollak az arzenálban... Majd megmutatom az én osztályomat, az akna-osztályt is! Nagyon érdekes...!

Az ulánus kapitány, aki közben visszanyerte cinizmusát, most már ismét mosolygott:

- No, akkor már kellemesebb szórakozást is tudok magamnak, mint az arzenált bujni! Mi lehet ott érdekes? Semmi!

- De talán mégis akad ott is valami érdekes - felelte szerényen Wirth.

- Ti, mérnökök, azt hiszitek, hogy a gép mindenkit érdekel! A technika... Pedig a technika semmi! A hadseregek és csaták sorsát sohasem a gépek döntik el, hanem az emberanyag!

Az öreg tábornok, aki eddig szótlanul hallgatta az őszes mérnök és az ulánus kapitány szavait, most mosolyogva közbeszólt:

- Ha itt volna most az öcsém, Halaskuthy, hát ő megfelelne néktek. De őt szolgálata most Pólához köti. Pedig ti, szárazföldi katonák tényleg azt hiszitek, hogy csak az emberanyag dönti el a csaták sorsát. A szárazföldön talán igen... de a tengeren sohasem! A tengeri csaták szive: a kombattáns tisztek, de a lelke: a tengerész-mérnökség!

Talapkovits a pálmabokor mögött állott még. Végighallgatta az egész beszélgetést és csodálkozott, hogy még vannak a báli társaságnak tagjai, akik most is nyugodtan tudnak beszélgetni, amikor ő nagy események közeledtét érzi... Miért késik még a felség...? Már tíz óra is elmult és még most sem érkezett meg? Talán csak nem történt valami komolyabb esemény...

Arra gondolt, hogy az uralkodó már igen magas kort ért el. Jóval túlhaladta a férfikor delét, sőt már a rendes életkort is túlhaladta... Életében sok csapás is érte már, amelyek mind nyomot hagyhattak szervezetében... És ki tudja, egy hülés, egy mulónak látszó betegség is nem jelenthet-e válságot is ilyen magas korban... És ki tudja mik történhettek az utolsó órában...?

Megborzongott erre a gondolatra és amikor az ajtóban Korb grófot, a király szárnysegédét látta hirtelen feltünni, úgy érezte, hogy valósággal megfagy ereiben a vér...

A szárnysegéd elé sietett, aki Tallóczyt, a főhadparancsnokot kereste, és kinek arca komor volt. Talapkovits reszketve kérdezte:

- A Felség...?

- Nem jöhet...

- De azért... és arcán leirhatatlan rémület tükröződött.

Korb gróf elértette az aggodalmat:

- Ó, hál' Istennek, egészsége a legkisebb aggályra sem ád okot.

A hirtelen megjelent szárnysegédet az egész társaság azonnal észrevette. Közelébe senki sem lépett és tisztes távolból követte mindenki szemeivel a gróf mozdulatait. Ő lett most hirtelen az érdeklődés központja. Csak amikor egyenesen Tallóczy felé tartott, balján Talapkovitssal, nyomúlt előre néhány frakkos ujságiró, akik azonnal megérezték, hogy a következő pillanatokban fontos eseményekről fog lehullani a fátyol.

A Felség szárnysegéde már ekkor ott állott Tallóczy előtt és most visszafordult az ujságirókhoz, akik még egyre közelebb igyekeztek hozzájuk:

- Uraim, méltóztassanak kissé hátrább vonulni... Az eseményekről, amugy is pár pillanat mulva értesülni fognak...

Az ujságirók visszavonultak pár lépéssel.

A teremben hirtelen ijesztő csend állott be.

A Felség szárnysegéde pár pillanatig beszélt Tallóczyval, majd egy iratot nyujtott át neki és a bál előkelő közönsége, amely az imént még kacagott és gondtalanul beszélgetett, most megdöbbenve látta, hogy az örökké nyugodt Tallóczy arca hirtelen halálsápadttá válik.

A főhadparancsnok most pár lépést tett előre. A szárnysegéd és Talapkovits követték. A bál előkelő közönsége hirtelen köréje sereglett.

- Uraim és hölgyeim! - kezdte szavait Tallóczy. - Nem vagyok szónok. Az idő most úgy sem szónoklásokra való. Röviden közlöm tehát önökkel, hogy legfelsőbb urunk, a Felség arról értesit, hogy nagy sajnálatára nem jelenhet meg körünkben. De megnyugtathatom önöket, hogy ebben a Felséget nem egészségi állapota akadályozza meg és Őfelségének határozott óhaja, hogy mulatságunkban ne zavartassuk meg magunkat. Kezdődjék tehát a tánc...

Tallóczy kézintésére a zenekar már belé is kezdett egy könnyü csárdásba. A báli közönség azonban érezte, hogy most nagy, talán világraszóló események nyilvánosságra jutása előtt áll és senki sem mozdult meg. Mindenki további közléseket várt.

A zenekar már a csárdás első ütemeit játszotta, amikor a főhadparancsnok ujból megszólalt:

- Most pedig kérem magamhoz, a kis terembe, a vezérkari tiszt urakat!

A nagy fehér táncterem mellett egy kis vörös terembe vonultak be a vezérkari tisztek. A falat pompéji vörös selyem tapéta boritotta és öblös angol bőrkarosszékek állottak a fal mentén s a kerek dohányzó asztalok körül.

A tisztek Tallóczy körül csoportosultak, aki így kezdte szavait:

- Uraim, ebben az órában már kitört a háború Olaszországgal és a Felség ezt tudatta most velem. A hölgyekre való tekintettel nem közöltem ezt önökkel már a nagyteremben, mert nem akartam, hogy ily nyersen, meglepetésszerüleg érje őket ez a megdöbbentő hir. Kérem az urakat és különösen Talapkovits ezredes ur őméltóságát, mint a kaszinó gazdáját, készitsék elő vendégeinket, főleg pedig a hölgyeket kiméletesen az eseményekre, annál is inkább, mert mindnyájunknak huszonnégy óra alatt állomáshelyünkön kell lennünk. A mozgósítási parancsok még az éjjel, rögtön a Felséggel tartandó haditanácskozás után táviratilag széjjel küldetnek. Bővebbet az urak hadparancsnokságaik utján fognak megtudni...

Tallóczy katonás fejmozdulattal jelezte, hogy nincs további közölni valója és a tisztek pár pillanat alatt ujból elszéledtek a nagy teremben.

A zene még szólott ott, de táncolni jóformán senkinek sem volt kedve. Csak egy-két fiatal hadnagy próbálkozott meg, hogy a feszült hangulatot eloszlassa azzal, hogy táncba kezdett. De ők is lassan, tétován, lélek és szenvedély nélkül járták a csárdást...

Ahogy azután Talapkovits ezredes és a vezérkari tisztek kiléptek a kis teremből, az ideges nyugtalanság mind nagyobb lett. A tisztek arca sápadt volt és ahogy mindenki visszatért hozzátartozójához, halk beszélgetések, komoly suttogások töltötték be a termet. A zenekar hiába fujta már teli tüdőből a „Vékony deszkakeritést...” és hiába csapott át hirtelenül egy könnyed, édes melódiájú bosztonba, most már senki sem táncolt. Zavartan, idegesen, halkan beszéltek. Asszonyok, lányok belekapaszkodtak hozzátartozóik karjába, minthogyha ők, a gyengébbek igy akarták volna a férfiakat megvédeni az események elkerülhetetlen következményei elől...

A hófehér nagy táncteremben még ott kavarogtak a boszton szivbelopódzó melódiái, amikor egyszerre riadó kürtszó vegyült belé az édes hanghullámokba... A kaszinóval szomszédos kaszárnyában már fujták a riadót...

A kürtök siró, zokogó hangja egy pillanatig még összefonódott a tánc-zene lágy ütemeivel, de a következő pillanatban már elhallgatott a zenekar. A boszton melódiáit mintha elvágták volna. Most még ijesztőbben sirt fel a kürtök riadója. Sirt, zokogott, jajveszékelt, szava belezengett az éjszakába és felriasztotta az éjjeli nyugodalmas csendet...

Legelőször az ujságirók távoztak. Pár pillanat mulva már felhallatszott a nagy fehér terembe a vad gyorsasággal tovarobogó kocsik lármája, dübörgése, amint az ujságirók lóhalálában hajtattak a szerkesztőségekbe.

Tallóczy most Montecuccolihoz lépett:

- A Felség vár bennünket éjszakai haditanácskozásra. A trónörökös Őfensége és a hadügyminiszter és külügyminiszter urak őexcellenciája már a Felségnél vannak.

Ezalatt villámgyorsasággal ürült ki a hatalmas árkádos báli terem, ahol pár perccel ezelőtt még gondtalan lányok és asszonyok sétálgattak egy gyönyörü táncos éjszaka reményében... Most zavart arcú közkatonák oltogatták már a csillárokat és még el sem sötétedett az utolsó villamos lámpa, amikor a királyi fogat már a hid felé robogott.

A kocsi lágy bőrülésein a Felség szárnysegédje, Tallóczy és Montecuccoli ültek és a lovak gyors, szabályos patkócsattogásán keresztül is behallatszott még hozzájuk a riadó félelmetes, borzalmas zokogása...

II. FEJEZET.
A boszorkánykonyhából.

Formális hadüzenet nem történt. Az események oly villámgyors egymásutánban következtek, hogy erre szinte idő sem volt már. A fejlemények utolsó fejezete már csak az volt, hogy Olaszország ultimátumot adott be Ausztria-Magyarországhoz, amelyre a kitüzött határidő leteltével egyáltalán nem érkezett válasz. Ezután már nemcsak hogy fölöslegesnek és hiábavalónak látszott minden diplomáciai tárgyalás, hanem az események egyenesen kizártnak mutatták a helyzet békés megoldását. Itt már csak a fegyvereknek volt egymáshoz szavuk.

És a fegyverek már meg is szólaltak.

A helyzetnek ilyen végtelenül erős kiélesedésére egy látszólag csekély jelentőségü esemény adott okot. De a nagy események rugói mindenkor apróbb eseményekben rejlenek.

A hármas-szövetség nagyhatalmai a szövetség megujitása előtt állottak és az olasz kamara izgatott üléseken éppen a szövetség megujitását tárgyalta. Hangok merültek fel, amelyek azt vitatták, hogy Olaszországnak a régi körülmények mellett lehetetlen továbbra is megmaradnia a hármas-szövetségben. Itália nyiltan árt követelt a szövetségben való bentmaradásáért. Ez az ár pedig nem lett volna egyéb, mint Trient és Trieszt és az olasz képviselőház izgalmas ülésein mindgyakrabban hangzott fel követelően ez a felkiáltás:

- Trentino e Trieste!

Az osztrák és magyar külügyminiszter és a német birodalmi kancellár éppen ez időtájt találkozott egy dél-tiroli fürdőhelyen. Állitólag véletlenül. Mind a kettőnek pihenésre volt szüksége és mint régi jóbarátok, egy közös, nyugalmas fürdőhelyet választottak ki e célra.

Az olasz kamara nyilatkozatokat kivánt kormányától és követelte a hármas-szövetség hiteles szövegének közzétételét. De Fortis, aki ekkor már másodszor volt Itália miniszterelnöke, jegyzéket küldött a déltiroli fürdőhelyecskére, ahonnan azonban jóideig választ sem kapott. Amikor pedig végre válasz érkezett a jegyzékre, ez kitérő és semmitmondó volt... Már ez egymaga felizgatta az olasz kedélyeket, de az események még nagy meglepetéseket tartogattak.

Az olasz alpesi-katonaság ezidőben fölöttébb sokat gyakorlatozott az olasz-osztrák határ mentén és e gyakorlatok hadműveleti alapja mindenkor az volt, hogy az olasz hegyivadász-csapatoknak fel kell tartani az északról betörni készülő ellenséges csapatokat...

Ezek a katonai gyakorlatok viszont az osztrák parlamentben keltettek visszhangot és a dél-ausztriai képviselők izgatottan követelték a déli határ megerősitését. A következmények nem is maradtak el és rövidesen már az osztrák hegyivadász-zászlóaljak majdnem kizárólag a déli határon voltak összpontositva.

A levegőben egyre több és több feszültség mutatkozott és a helyzet még jobban kiélesedett, amikor Triesztben egy olasz alpino-századost fogtak el állitólagos irredentista izgatás miatt.

Az olasz hegyivadászoknak ez a kapitánya Andolfatto-Fortunato Giuseppe volt, akit a hadvezetőség már hosszabb időre szabadságolt - házassági előkészületek miatt. A cim legalább ez volt. Meg akarták engedni a kapitánynak, hogy házassága előtt is menyasszonya közelében lehessen, emiatt pedig okvetlenül szabadságolniok kellett, mert menyasszonya, Barbara Pipperini, történetesen trieszti olasz lány volt.

Taddeo Pipperini, trieszti halkonzervgyáros, ott lakott a kikötő közelében, a Via delle Vite-en, saját kétemeletes házában. Multjában voltak bizonyos homályos részletek is és különc

életmódja még titokzatosabbá tette az alig ötven esztendős konzervgyárost. Feltétlen biztonsággal csak azt tudták róla, hogy olaszországi születésü. Körülbelül nyolc esztendeje élt Triesztben. Születésére nézve tarantói volt és szülővárosában meglehetős szerény viszonyok közt élt, mint egyszerü halkereskedő, de egyszerre pénzhez jutott - hogy hogyan, azt megint csak senki sem tudta! - és akkor, ahelyett, hogy hazájában, Tarantóban maradt volna, Trieszt-be költözött, ott megszerezte az osztrák állampolgárságot és nagy konzervgyárat létesitett. Sokan azt tartották róla, hogy az olaszországi irredentisták titkos ügynöke és a pénzt is őtőlük kapta, külön meghatározott céllal.

Mindez azonban csak aféle kósza, szállóbeszéd volt, amelyre a gyanakvók legfeljebb csak abban találhattak volna némi alapot, hogy Taddeo Pipperini kizárólag Olaszországból hozatott munkásokkal dolgoztatott a halkonzerv-gyárban... Lehet azonban, hogy ez csak volt honfi-társaihoz való régi rokonszenvének megnyilatkozása volt... Talán csak az olasz föld iránt érzett burkolt és titkos hazaszeretete... Vagy éppen csak ügyes üzleti szellemére vezethető vissza az egész különös körülmény... Mert Taddeo Pipperini halkonzerveit kizárólag Itáliába szállitotta és lehet, hogy az olaszországi munkások alkalmazásával csak az olasz vezető körök rokonszenvét akarta kiérdemelni.

Ez ellen tehát még csak lehetett ellenvetést tenni, de már sokkal gyanusabb és megmagya-rázhatatlanabb volt különc életmódja és viselkedése. Ő maga például alig érintkezett a triesztiekkel. Zárkozott, otthonülő életet élt és jóformán csakis munkásai között fordult meg. Különcködő életmódja magában a gyárban és annak vezetésében is megnyilvánult, bár arról, ami ott történt, senki sem tudott biztosat mondani. A gyárat valósággal légmentesen elzárta a külvilág elől. Idegen oda sohasem juthatott be. Csak ő járt be oda, pontosan minden nap délelőttjén és délutánján és ott maradt egészen addig, amig a gyár nagy vaspántos kapuját esténként bezárják. Hogy bent a gyárban mik történhettek, azt senki sem tudhatta. Csak az volt bizonyos, hogy bár fölöttébb nagyszámu munkássereget foglalkoztatott, aránylag szinte hihetetlenül kevés halkonzervet állitott elő... És mégis a gyár kitünően prosperálhatott.

Ezek már sokkal komolyabb okot szolgáltathattak volna a gyanura, de biztosat senki sem tudott. Taddeo Pipperini szűkszavu volt és munkásai sem igen beszéltek. Megfigyelni őket valósággal hiábavaló dolog volt. Gyanusat senki sem találhatott viselkedésükben. Reggel pontosan bejártak a gyárba, este pontosan távoztak. Az igaz, hogy napról-napra esténként el-eljártak a kikötőmenti oszteriákba és trattoriákba, de hát telhetett mindnyájuknak eféle mulat-ságokra. Pipperini jól fizette munkásait. Ezekben a korcsmákban, ahová a halkonzervgyári munkások eljártak - egy és ugyanabba a korcsmába, ugyanazon időben legfeljebb csak két munkás volt ott a Pipperini gyárából - sohasem voltak veszekedések vagy verekedések. Csöndes kis korcsmák voltak, ahol külön szobákban jófajta dalmát borok mellett el-elbeszél-gettek, vagy el-elkártyázgattak az emberek. Természetesen kártyaközben is beszélgettek. Hogy miről? Azt senki sem tudhatja biztosan. Még maga a rendőrség sem, amely pedig titok-ban szemmel tartotta Pipperinit és munkásait. De valahányszor a rendőrség emberei be-állitottak az oszteriák külön szobáiba, sohasem találtak ott egyebet, mint békésen beszélgető kikötői teherhordókat, halászokat és tengerészeket... Hogy valami történik ezekben a korcsmákban, azt a rendőrségen is biztosra vették, de a legszemfülesebb polgári rendőrök sem tudtak kellő határozottsággal rájönni arra, hogy mi. Igy azután a kezüket sem tudták rájuk tenni.

Pedig a mostani külpolitikai bonyodalmakra Pipperiniék adtak okot. Az impulzust legalább is ők adták. Taddeo Pipperini csöndes házából és a titokzatos gyárából vetették el a csóvát, amely egyszerre lángra lobbantotta az amugy is lappangó tüzet. A szikra innen pattant ki.

Még a téli hónapokban érkezett meg Giuseppe Andolfatto-Fortunato, az alpino százados, Barbara Pipperini vőlegénye, Triesztbe. Egy közeli szállóban vett magának lakást, de oda csak aludni járt. Egész napját ott töltötte, nem a menyasszonya oldalán, hanem Pipperini gyárában.

A rendőrségen ezt rövidesen megtudták és itt már határozottabb alapot találhattak feltevésükre. A legnagyobb titokban táviratilag Triesztbe rendelték Schmidt Félixet, a geniális bécsi detektivet és őreá bizták a nyomozás nehéz feladatát.

Schmidt Félix hamarosan feltünést keltő adatoknak jutott birtokába. Hajómunkásnak öltözött és tényleg napokon át hordta a hajó-bálokat a mólón. Inaszakadtáig dolgozott, mintha egész életcélja csak az lett volna, hogy a kikötői árukat a hajókra beraktározza. Látszólag semmivel és senkivel sem törődött és ez eredményre is vezetett. A többi rakodó munkás lassanként több és több bizalmat érzett iránta és egyszerre csak azon vette magát észre, hogy igazi barátokat lelt a kikötői munkások között. Velük járt esténként az oszteriákba is és azok egy este bevitték magukkal a különszobába. Ott már sokan voltak. Zsufolva volt a kis szoba emberekkel és közöttük ő is elveszett. Legalább is senkinek sem tünt fel.

Schmidt sokat tapasztalt detektiv volt, erős szivü, gyors itéletü és bátor, de amit ezen az estén ott, az osztéria füstös, szentképekkel és örökégő mécsesekkel telerakott falu különszobájában látott, valósággal megdermesztette szivében a vért. Kártyáztak, pár fillérbe, de a kártyázás ürügy volt csak. Az emberek kezében ott volt a kiosztott kártya, de ez csak azért, hogy ha a rendőrség be akar törni, békésen kártyázó társaságot találjon ott. A valóságban, a kártyánál sokkal veszedelmesebb játék folyt ott.

Az asztalfőn ott ült Andolfatto-Fortunato, az olasz alpino százados - munkásruhában. Mellette jobbról-balról egy-egy halkonzervgyári munkás. Az asztal körül és széjjel a padokon, székeken munkások, tengerészek, halászok, akik mind feszült figyelemmel hallgatták a százados szavait.

Andolfatto-Fortunato pedig beszélt. Arról, hogy ő nagy eszméket és nagy célokat szolgál. Az olasz anyaország küldötte őt ide, elszakadt vérei közé, akiknek elnyomottan kell élniök Ausztria igája alatt, amely megrabolta őket attól a nagy és szent joguktól, hogy olaszok, igazi olaszok lehessenek. Ne csak beszédjükben, de érzéseikben is. Mert minden olasznak szive kell, hogy egy eszméért dobogjon és az: az olasz nemzetiség! Aki olasz, az lehessen olasz! És a trieszti meg trentinói olaszok igazi olaszok, habár most még a gyűlölt Ausztria alattvalói. De azért jött ő, hogy felébressze bennük az olasz nemzetiség nagy érzéseit, hogy felszólitsa őket arra, hogy térjenek meg az olasz anyaország fiai közé, ha kell erőszakos uton is. Ha Ausztria gátat vet törekvéseiknek, ha nem hajlandó békés uton beleegyezni abba, hogy Triesztet és Trentinót visszaadja Olaszországnak, amelyet joggal megillet, hát le kell rombolni a gátakat. Nem puszta kézzel, de fegyveresen! És ha Olaszország megmozdul, hogy ezt a nagy és szent tervet valóra váltsa, az osztrák járom alatt élő igaz olasz hazafiaknak segiteni kell ebben az anyaországot. Készüljenek el minden eshetőségre. Szervezkedjenek. Szerezzenek be maguknak fegyvereket. Mindebben segitségükre lesznek Taddeo Pipperini és a halkonzervgyár munkásai, akik az olaszországi szervező bizottság emberei és csak azért telepedtek le egyelőre Triesztben, hogy a mozgalmat az elszakadásra kellőleg előkészitsék. Ő, Andolfatto-Fortunato, olasz alpino-százados, szintén ennek a szervező bizottságnak kiküldöttje, aki csak azért van most is Triesztben, hogy sorra járja az osztériákat és trattoriákat, ahol a halkonzervgyár munkásai által előkészitett mozgalmakat élessze és odahaza beszámoljon a már elért eredményekről.

Schmidt Félix másnap már nem jelent meg a kikötőben, hogy a nagy bálokat a hajókra beraktározza és nem jelent meg az osztériában sem. De másnap este már üres is volt az osztéria külön szobája. Annál zsúfoltabbak voltak azonban a rendőrség cellái.

Kora hajnalban elfogták az osztéria tegnapi összes vendégeit, azonkivül Taddeo Pipperinit, a halkonzervgyár összes munkásait és magát Giuseppe Andolfatto-Fortunatót, az olasz hegyi vadászok századosát.

Ettől kezdve hihetetlen gyorsasággal követték egymást az események.

A rendőrség, a lázas gyorsasággal megejtett vizsgálat során rájött arra, hogy Triesztben egy szervezett irredentista felkelés volt előkészitve, amelynek szálai Taddeo Pipperininél futottak össze. A pénzt Olaszországból kapták és az itáliai szervező bizottság küldötte őt ki evvel a céllal Triesztbe és az is látta el pénzzel a halkonzervgyár létesitésére. A gyárra azért volt szükségük, hogy a központ ott helyezhesse el az izgatókat, mint állandó foglalkozásu munkásokat, nehogy kitoloncoltathassák őket. Igazi munkás alig volt közöttük és azért állítottak elő csak olyan kevés konzervet. A valódi cél csak az volt, hogy a mozgalmat kellőleg előkészitsék. Ezt most már elérkezettnek vélték és azért jelent meg most Andolfatto-Fortunato Triesztben, hogy beszámolhasson otthon az eredményről és megtehesse az intézkedéseket a már legközelebbi felkelésre. Mert a vizsgálat nyomán az is kiderült, hogy a százados voltaképen nem is igazi jegyese Pipperini leányának, Barbarának, csak a központi irredentista szervezet jegyeztette el vele azért, hogy Póla után most huzamosabb ideig ott lehessen Triesztben és zavartalanul folytathassa munkáját.

Mindezek a hirek bombaként hatottak úgy Ausztria-Magyarországban, mint Itáliában. Tagadtak, cáfoltak, hamis vádakat emeltek olasz részről, emitt pedig példás megtorlást követeltek. A királyi udvar akkortájt éppen Budapesten időzött és a felség meg a trónörökös kimeritő jelentést kértek az ügy állásáról, amelyből azután a lehető legvilágosabban kitünt, hogy itt széleskörü összeesküvés történt, amelyben, igenis, kompromittálóan sok része volt az olasz alpino-századosnak éppenugy, mint annak a titokzatos olaszországi központi szervezetnek.

Az események hullámai Itáliában természetesen eljutottak az olasz kamarába is és a Montecitorio, az olasz parlament páratlanul izgalmas üléseknek volt szintere. Az olasz közvélemény, sőt az olasz parlament is Andolfatto-Fortunato kiadatását követelte és ez ügyben átiratot is küldtek az osztrák és magyar külügyminiszterhez. Az átiratra nem érkezett válasz és a helyzet azonkivül még avval is sulyosbodott, hogy a határon összeütközött egy olasz alpinocsapat és egy osztrák hegyi vadász őrjárat. Az olasz alpino-csapat történetesen éppen az Andolfatto-Fortunato századából került ki, amelynek legénysége, a határszélen való véletlen találkozás alkalmával fanatikus elkeseredéssel vetette magát az osztrák csapatra. Az esetet hiába próbálták eltitkolni, mindkét részen is, mégis a nyilvánosságra jutott és a kedélyeket még jobban felizgatta.

Most már az olasz közvélemény, amely a balkán annekszió óta amugy is Ausztria-ellenes volt, magát Itália királyát is rákényszeritette a beavatkozásra. A beavatkozás első lépése az volt, hogy III. Viktor Emanuel visszarendelte a bécsi olasz nagykövetet. Állitólag azért, hogy az eseményekről személyesen adjon felvilágositást. A másik lépés pedig az volt, hogy ultimátumot adott be Ausztria-Magyarországhoz, amelyben követeli, hogy huszonnégy óra alatt adják ki Giuseppe Andolfatto-Fortunatót, a hatodik alpesi hegyi vadász ezred századosát...

Ausztria-Magyarországnak egyedüli válasza erre azt volt, hogy még abban az órában, amelyben az ultimátum megérkezett, táviratilag utasitotta gróf Lützow-ot, a római nagykövetet, hogy azonnal utazzék Budapestre és jelenjen meg kihallgatáson a Felségnél... Az ok, itt is az állitólagos személyes felvilágositás volt.

Az osztrák és magyar kormánynak már régebben tudomása volt Olaszország hűtelen viselkedéséről. Beavatott helyeken tudták azt is, hogy Montenegróban olasz tisztek járnak, akik a montenegrói tüzérséget betanitják az Olaszország által alig pár hónapja Montenegrónak

ajándékozott hatvan uj gyorstüzelő ágyu kezelésére. De tudták azt is, hogy Szerbiában is járnak-kelnek olasz ügynökök, különös politikai célokkal... Mindez elkeseritette a kormány-köröket és mégjobban elhidegitette a viszonyt Ausztria-Magyarország és Itália között...

Olaszországban pedig izgatottan várták az ultimátum huszonnégy órájának leteltét.

A huszonnégy óra letelt.

És válasz nem érkezett az ultimátumra.

III. FEJEZET.
A gyujtogató csóvák.

Olaszországot nem érték váratlanul az események. Már esztendők óta nyiltan tárgyalták az osztrák-magyar monarchiával való háboru eshetőségeit. A hármas-szövetség kötelékei már a balkán-kérdés felmerülésekor meglazultak és a szövetség többé már nem az érdekek összekötő kapcsa volt, hanem teher az államéletben, egy lánc, amelynek lerázása minden olasznak igaz vágya volt. Itáliának szüksége volt az albán partok felett való kizárólagos uralomra és azonfelül örökké égő seb volt testében Trieszt és Trentino kérdése. Az amugy is laza szövetség még jobban meglazult, amidőn a monarchia annektálta Boszniát és Hercegovinát. De Fortis, az egykori miniszterelnök maga mögött erős ellenzéki párttal elkeseredetten támadta Tittonit és a legközelebbi választásoknál erős többséggel ők győztek. Ekkor lett de Fortis másodszor is miniszterelnök és ebben mindenki nyiltan látta kidomborodni Itália határtalan gyülöletét a monarchia iránt. Sőt ebben a tényben már többet is láttak, mint az ellenszenv dokumentumát, mert joggal tették föl, hogy de Fortis, aki mint az ellenzék harcosa Ausztria-Magyarország elkeseredett ellenségének mutatkozott, most mint miniszterelnök is kifejezésre fogja juttatni politikai elvét.

A külpolitikai hullámok felszine alatt még vigasztalanabb volt a kép. Olaszország már a háborura készülődött. Veneziában megerősitették az adriai flottát és a szárazföldi erődítések legénységi állományát felemelték. Az arzenálokban, az angol és japán csatahajók mintájára, uj tipusu hadihajókat épitettek, a katonaságot reformálták és uj hadifelszereléssel látták el, sőt a háborus előkészületek szálai Montenegróba és Szerbiába is átnyultak. Ezekről az eshetőségekről ugyan már nem folyt olyan nyiltan szó, de a valóságban egy gondosan kidolgozott nagyarányu haditerv is készen volt. Ennek keretébe tartozott az is, hogy III. Viktor Emánuel egyszerre hatvan uj gyorstüzelő ágyut ajándékozott apósának, Nikitának, Montenegró fejedelmének, mert a haditerv az volt, hogy egy és ugyanazon időben négy oldalról egyszerre támadják meg a monarchiát. Szerbiában politikai ügynökök készitették elő a talajt és uj fegyverekkel szerelték fel a szerb bandákat, amelyeknek az lett volna a szerepük, hogy a kellő pillanatban betörnek Boszniába és Hercegovinába, amivel legrosszabb esetben is azt érték volna el, hogy ott lekötik az osztrák és magyar hadseregnek egy számottevő részét. Ugyanekkor Montenegró csapatai berontottak volna dél Dalmáciába és az uj ágyuk Cattarót ostromolták volna. Igy Délen egyszerre két oldalról is megtámadják a monarchiát. Ezalatt az olasz csapatok betörtek volna az olasz nyelvü dél Ausztriába, ahol hadműveleteikben a lakosságra is támaszkodhattak volna és hogy ezt feltétlen biztonsággal elérjék, egy központi szervezőbizottság gondoskodott arról, hogy az irredentista mozgalmakat állandóan szitsák kiküldött embereik. A haditerv negyedik pontja az lett volna, hogy az igy három felől szorongatott Ausztria-Magyarországot a teljes olasz flotta most már a tengeren támadja meg és igy könnyüszerrel csikarja ki kezükbül a győzelmet.

Az olasz kamara a hármasszövetség megujitásának tárgyalásába fogott, amikor a politika egén hirtelen feltüntek a trieszti események komor felhői. A hirnek valósággal megrenditő hatása volt, ami csodálatosképen nem is annyira az ujságcikkekből könnyen felvillanyozható nagyközönség soraiban nyilvánult meg erősen, hanem éppen a kormánynak beavatott és máskor nyugodt és higgadt embereiben. Ennek magyarázata pedig az volt, hogy az utóbbiak igen jól tudták, hogy az elfogott Andolfatto-Fortunato százados jegyzeteiben utalások vannak erre a nagyarányu haditervre, amiből nyilvánvaló lesz az is, hogy az események rugóit tulajdonképen az olasz kormány keze irányitja.

Ebben a tényben azután megvan a magyarázata annak is, hogy miért követelte az olasz kormány, sőt később maga az olasz korona is, a fogoly százados azonnal való szabadonbocsájtását. És annak is, hogy miért nem kapott választ Itália az ultimátumra.

Március eleje volt éppen, a római idegenforgalom kezdete.

De most senki sem törődött az idegenekkel. A Fórum és a muzeumok őrei, éppenugy mint a ciceronek és a képeslevelezőlap árusok, kocsisok és pincérek nem az idegenekkel törődtek, hanem a „Tribuna" és az „Avanti!" rendkivüli kiadásait olvasták mohón, ideges kiváncsisággal. És ez a lázas nyugtalanság tetőfokára hágott, mikor a trieszti események, majd a két ország hegyi vadászainak a határszélen való összecsapása után, alig három-négyórai időközben a lapok előbb a bécsi olasz nagykövet hazahivását, majd a római osztrák és magyar nagykövet elutazását közölték.

Mindenki érezte, hogy a kocka már el van vetve.

Az ultimátum még le sem járhatott, amikor hire járt annak, hogy a carabiniereket az olasz-osztrák határra inditották, az olasz gyalogságot, lovasságot és tüzérséget mozgósitották és a carabinierek után küldötték. A léghajós osztály is utra kelt és Marconi express vonaton jött haza Franciaországból, hogy e komoly órákban hazájának személyesen szolgálhasson nagy találmányával. A léghajós osztályt és a kerékpáros bersaglierеket is utnak inditották a határra. A tartalékosokat behivták. Mindezek a hirek kaotikus egymásutánban következtek.

A háborúról már mint biztos dologról beszéltek.

Az ultimátum lejárata után nyolc órával már arról jött hir a római Monte Mario-n felállitott drótnélküli táviró állomásra, hogy a szerb bandák betörtek Boszniába és Hercegovinába és a montenegrói ágyuk Cattarót bombázzák...

Éjfél felé járhatott már az idő, amikor a római Aragno kávéházba izgatottan berontott egy ujságiró és a kávéház közepén egy márvány asztalkára felugorva elkiáltotta magát:

- Éppen most jött a hir, hogy az első komolyabb összecsapás már megtörtént. Az olasz csapatok közvetlen az északi határon megverték az osztrákokat, akik nagy veszteségek árán visszavonultak. A mi veszteségünk egy tiszt és négy közlegény.

És ugyanebben az órában Veneziában már teljes gőzzel készen állottak indulásra az olasz hadihajók. Csak a parancsot várták.

Pont éjfélkor pedig Speziából kifutott harci készenlétben az olasz középtengeri flotta. Utiránynak az Adria volt megjelölve...

IV. FEJEZET.
Alapos aggodalmak.

A római Aragno kávéház még talán sohasem volt olyan népes, mint ezen az éjszakán. Az apró márványasztalok mellett izgatott férfiak vitatkoztak és előkelő olasz uriasszonyok is izgatottan várták az ujabb hirek érkezését. De táviratok nem érkeztek, a szerkesztőségek sem kaptak ujabb jelentéseket és igy csak az eddigi értesülések körül bogozták, szőtték fantasztikus terveiket. Voltak, akik már azt remélték, hogy az olasz csapatok Triesztet is megszállották, mások Póla elestéről vártak már hireket és abban a véleményben valamennyien megegyeztek, hogy a gőgös Ausztriára most már csak a teljes megsemmisülés vár.

A belső teremben, a falba illesztett bársonytámlájú padokon, az óriási csiszolt velencei tükrök alatt olasz művészek tárgyalták izgatottan az eseményeket. Az egyik sarokasztal mellett Mascagni bozontos feje izgett-mozgott és a szangvinikus emberek lelkesedésével és haragjával kiáltozta:

- Annak a népnek nincs is létjogosultsága. Egy nép, amely nem is egy fajból áll, de különböző nemzetiségekből alakult ki, nem maradhat többé vezető szerepben. Egy nép, amelynek kulturája sincs, amely zeneileg analfabéta, amelynek sem a képzőművészetekben, sem a zenében még sohasem voltak igazi halhatatlanjai, nem is érdemes az életre!

Alacsony, vöröses szőke, de erősen kopasz emberke szólt most belé a vitába és amint heves gesztusokkal kisérte szavait, fel-felvillant balkezén egy antik, zöld köves gyürü:

- Ez a nép eddig csak elnyomója volt minden magasabb szellemi törekvésnek. Féktelen gyülölet jellemezte mindenkor minden tettét. A gyülölet pedig a gyengék fegyvere. De az „amarissimo mare" nem sokáig lesz többé a mi keserü tengerünk! Lehet, hogy már ebben az órában megfordult a kocka és az Adria most már őnekik lesz: „amarissimo!"

- Igen, d'Annunzionak igaza van! - lihegte Mascagni. - A kocka fordul! És az Adria miénk lesz teljesen! Igaz, Barzini?

Most egy nyurga, sasorru, feketeszakállas férfi szólalt meg. A hangja csodálatosan nyugodt volt, mintha nem is lenne olasz.

- Az „austriaco" létjogosultságáról nem akarok beszélni. De azt mondhatom nektek, hogy a hadseregükről ne legyetek valami lenéző véleménnyel. Én, aki elég közelről néztem végig ennek a századnak legnagyobb háboruját, a japán-orosz háborut, megtanultam azt, hogy sohasem a hadsereg számbeli túlsúlya a fő a háboru kimenetelére, inkább a helyzetbeli előny. És itt, meg kell vallanom, hogy ha talán készületlenül találta is őket a háboru gyors kipattanása, de ha ki tudják használni a pozicionális előnyöket, még komoly órák várhatnak reánk.

- Kishitü vagy! - kiáltott rá Marconi.

Luigi Barzini fejét ingatta:

- Nem vagyok kishitü. Ujságiró vagyok és van talán valami ujságirói éleslátásom is. Amit mondtam, természetesen nem okvetlenül következik be, de azért számolnunk kell evvel az eshetőséggel is. Az osztrákok kitünően értenek a taktikához és nem valószinü, hogy ne élnének ezzel az előnnyel. A mi hadvezetőségünk azonban remélhetőleg szintén számot vetett mindezzel és igy aggodalomra nincs még ok.

Pár pillanatig hallgattak, majd Barzini szólalt meg ujból:

- Egyébiránt szeretnék ott lenni a harctéren. Csak a lapom utasitását várom. Anélkül nem mehetek, mert az ujságiró is katona, aki nem hagyhatja el posztját. Engem most iderendeltek, mert az események kiinduló pontja egyelőre Róma. De ha az események súlypontja már a harctérre fog áthelyeződni, a lapom bizonyára haladéktalanul oda rendel ki, a csata szinhelyére.

Ebben a pillanatban a kávéház nagy termében hangos *evvivázás*-ban törtek ki az emberek és olaszos temperamentummal valóságos tapsorkán viharzott el. Kalapok repültek fel a levegőbe, zsebkendőket lobogtattak és a zürzavarban olykor tisztán kihallatszott az ünnepelt neve:

- Evviva nostra Maria! Evviva nostra madre!

Fekete, egyszerü ruhában Andolfatto-Fortunato Mária jelent meg az Aragnoban, a Triesztben elfogott alpino százados huga, hogy bátyja sorsa felől érkező ujabb hirek iránt érdeklődjék és a fanatikus tömeg most őt és anyját ünnepelte.

A fiatal, gyönyörü fekete lány kissé elfogódottan lépett be a nagyterembe és az ünnepeltetés elől valósággal meg akart szökni. A tömeg azonban elállotta visszavonulásának utját és kénytelen volt a csöndesebb kis terembe menekülni.

De ekkor már ott is izgatottan felugráltak az emberek és az eleven, örökké szerepelni vágyó d'Annunzio sietve elébe állott Máriának és kissé teatrális pózban meghajolt előtte és anyja előtt:

- Az élő mártirokat üdvözlöm. Azokat, akiknek vesztesége a mi dicsőségünket fogja megszerezni! - és azzal alázatosan kezet csókolt Máriának és anyjának.

Mária anyja, egy egyszerü toszkánai contadina igyekezett fájdalmas arcot mutatni, de nem birta elpalástolni boldog mosolygását. Az első kináló szóra örömmel helyet foglalt asztaluk mellett és áradozva kezdett beszélni az ő hőslelkü fiáról...

Alig negyedórát tölthettek igy rajongó beszélgetés közben, amikor egy táviratkihordó fiu jelent meg a kisteremben és hangosan Luigi Barzini nevét kiáltotta ki.

- Távirat! - mondta és átadta.

Barzini felbontotta a táviratot s amikor elolvasta, egy pillanatra felragyogott az arca:

- Megyek a harctérre. Az éjféli két órakor induló vonattal már utazom Veneziába. - Avval nyugodtan bocsánatot kért, hogy pár percig távoznia kell, amig az utazáshoz szükséges előkészületeket elvégzi.

A többiek még ott maradtak és tiz perc mulva csodálkozva néztek arra a borotvált arcu urra, aki ismét megjelent közöttük és nyugodtan helyet akart foglalni az asztalnál.

- Nini, ez Barzini! - kiáltott fel Mascagni. - Alig ösmertem rád! Hát ezek voltak a sürgős előkészületek?

- Igen, - felelte Barzini csodálatos nyugalommal. - Nekem babonám az, hogy a harci tudósitónak borotvált arcunak kell lenni. Az orosz-japán háborunál is igy tettem, amikor a japán csapatokkal tartottam. És az a babonám, hogy ha azt akarom, hogy mi győzzünk, akkor most is le kell borotválnom a szakállam és bajuszomat.

Valamennyien nevettek ezen a különcködésen, de Barzini nem törődött velük. Sietve megivott még egy forró teát és aztán kocsiján a pályaudvarhoz vágtatott.

Az aggodalom, amelyről barátai között beszélt, még a vasuti fülkébe is elkisérte és a sötét éjszakában, a robogó vonat kattogó lármája közben el-elszorult a szive, amikor arra gondolt, hogy az ellenség ki fogja használni a természetnyujtotta előnyöket. Aludni nem tudott és csak

lehunyt szemmel gondolkozott. A gondolatai azonban nem voltak határozottak és inkább viziószerü fantazmagóriákba csaptak át. Véres tengert látott maga előtt... Véresek voltak a hullámok, véres volt az égbolt és véresek voltak a csatahajók, ezek a rettenetes viziszörnyek is... Minden véres volt... És a hajók egymásnak rontottak, aknák robbantak, bombák csattantak és az egyik hajón ott állott ő, ráhajolt a karfára, belenézett a skarlátszinü árba és ott, maga alatt, a véres hullámok között ott látta a saját vérző, lüktető szivét, amelyből ez a sok vér mind kiáradt...

Már a nap régen magasan járt az ég peremén, amikor felébredt. Fáradt, elgyötört fejét még ezután is odahajtotta a vasuti fülke bársony karfájára és ki sem nézett az ablakon... A táj szépségei most nem érdekelték. Most csak azt az ideges feszültséget érezte minden ideg-szálában, amelyet a nagy események előérzete okoz... És vére lüktetett, mint a nemes harci paripáé, aki végre ismét ott lehetett a puskapor szagu, harci levegőben. Veneziára gondolt és képzeletében már előre kiszinezte első cikkét, amelyet onnan fog irni. A terve az volt, hogy felsőbb engedéllyel a veneziai főerődítésben fog először jelentkezni, ahol egyik legjobb barátja, Carlo di Gamba az egyik üteg parancsnoka, aki segitségére lesz, hogy az ekszponált helyekre beengedjék, sőt valószinüleg igen érdekes felvilágositásokkal is fog szolgálhatni az esetleges támadásra és védelemre nézve... Csak későn ne jőjjön... Csak inkább bizonyulna alaptalannak az ő rettentő aggodalma...

Jóformán semmit sem tudott arról, ami körülötte történik és csak arra riadt fel, amikor a kalauz felnyitotta a fülke ajtaját és jelentette:

- A vonat nem megy tovább.

- Hol vagyunk?

- Padovában.

- És miért nem megyünk tovább? - kérdezte most idegesen Barzini. - Hiszen már csak néhány állomás ide Venezia.

- Nem tudom... Talán az állomásfőnök ur...

Barzini az állomásfőnökhöz sietett és bemutatkozott:

- Uram, nekem okvetlenül el kell jutnom Veneziába... Miért nem megyünk tovább?...

Az állomásfőnök komoran nézett Barzini szemébe és halkan felelte:

- Uram, nekünk már semmi keresni valónk Veneziában...

Kétségbeesetten nézett rá Barzini.

- Igen, Venezia már nem a mienk... Ma déli tizenkét óra óta...

V. FEJEZET.
Az első csapások.

A Felség elnöklésével megtartott éjszakai haditanácskozás folyamán már sifrirozott távirat érkezett Halaskuthy báróhoz, a pólai viceadmirálishoz. A titkos jelü távirat csak azt az utasitást tartalmazta, hogy a már előkészitett és lepecsételt haditerv okmánya azonnal felbontandó és annak parancsait ugyancsak azonnal végre is kell hajtani.

A viceadmirális a tengerésztisztek kaszinójában teázott nyugodtan és arról beszélt, hogy a kis Éva mint mulathat éppen most a budapesti tiszti kaszinó nagy bálján, amikor a táviratot kézbesitették. A titkos kulcs segélyével pár pillanat alatt megfejtette a távirat szövegét és adjutánsát magához intve, nyomban kocsiba ült és az arzenálba hajtatott. Az izgatottságnak és ideges nyugtalanságnak nyoma sem látszott rajta. Nyugodtan, hidegvérüen cselekedett és még csak el sem sápadt, amikor a titkos okmány pecsétjét feltörte. Gyorsan átfutotta annak tartalmát és adjutánsát az arzenál mólójánál állandóan készenlétben álló gőzbárkával nyomban az admirálisi hajóra küldötte.

Öt perc sem telt el és az éjszakai csendet hirtelen egy ágyulövés verte fel. Utána pedig rögtön felhangzottak a riadó hangjai, amint erős tüdejü kürtösök fujták a parancsnoki hajó fedélzetén.

Ez volt a vészjel, amely azt jelentette, hogy a hajók legénységének a szárazföldön időző része, valamint a tisztek, azonnal térjenek vissza hajójukra, mert a hajóraj három órán belül már indul.

Az ágyudörej erős visszhanggal hullámzott el a város fölött és a közeli hegyekről visszaverődő hangok megtörtek a kikötői hajók árboc-erdejében, hogy a nyilt tengeren végképpen elvesszenek. De ekkor már egymásután hangzott fel a többi hajókról is a kürtszó. A riadó hangjai félelmetes harsogással zúgtak végig a csöndes, alvó tengeren. Egyik-másik hajóról csak megkésve harsant fel a kürtszó, amely akadozva, el-elfuló zokogással olvadt belé a többi hajó riadójának vad hangzavarába. Volt amelyik egész ütemekkel elmaradt a többitől és ez még kisértetiesebbé tette a hirtelen felriasztott éjszakát... Az utcákon, szuronyukat feltüzve, most már őrjáratok rohantak végig és a tengerészeket otthonukból, oszteriákból és kávéházakból a kikötő felé terelték, ahol éles sipolással várták már őket a gőzcsónakok. Egész kis gőzbárka-flotta száguldozott az arzenál mólójától a hajókig, amelyek valósággal ontották a hajófedélzetre a legénységet. A hajókon ekkor már lázas izgatottsággal folyt a munka. A vasmacskákat hangos és lármás lánccsörömpöléssel emelték ki a fedélzet gőzgépei a tengerből. A nagy hajógépek már be voltak fütve és a gőzhengerek már dobogtak, mint az óriási hajók óriási szive. A partot időközönként reflektorok fel-felcikkázó éles fehér fénye világitotta be és a riadó még most is egyre szólt, zokogott, harsogott... Ekkor hirtelen, mint sebzett tengeri szörnyek halálorditása, felhangzottak a hajókürtök... Búgtak, bömböltek és hangjuk valósággal megrázta a tengerparti házak falait...

Halaskuthy báró ott ült nyugodtan az arzenál sivár diszitésü nagytermében, a hosszu zöld asztal mellett. Az asztalon ki volt teritve a feltört pecsétü, kidolgozott haditerv és körülötte ott ültek az ellentengernagyok, sorhajókapitányok és hajóparancsnokok.

A viceadmirális pár szóval ösmertette a haditervet, amelyhez ragaszkodniok kellett és annak részleteit. A tisztek komoran, szótlanul figyeltek.

Végül a báró felállott, fejére tette sapkáját és igy szólt:

- Most pedig uraim, mindenki térjen vissza hajójára. Ezennel átveszem a főparancsnokságot.

Pár pillanat mulva a hajóparancsnokok is már gőzbárkáikban ültek és a viceadmirális karcsu gőzcsónakja is nesztelen suhanással haladt az „Árpád” felé.

Pont éjfélkor a parancsnoki hajó árbocán különböző sorrendben, együtt, majd külön-külön vörös, sárga és zöld fény-jelek gyulladtak ki gyors egymásutánban és az „Árpád”, az admirálisi hajó megindult az öbölből a nyilt tenger felé... Mögötte hosszu sorban az egész hajóraj követte.

Az utirány Venezia volt.

Amint a hajók az öbölből kiértek a nyilt tengerre, teljes gőzzel haladtak előre. Elől a gyorsjáratu torpedó-vadászhajók, mögöttük a könnyebb cirkálók és közvetlenül ezek után az erős vértezetü óriási csatahajók, amelyek közrefogták a tengeralatti naszádokat. A flottát a torpedónaszádok zárták be.

A hajókon minden lámpa el volt oltva és a legénység csak a sötétben dolgozott lázasan. Az elektromos emelőgépek zajtalanul szállitották fel a lőporos kamrákból a lövegeket. Az ágyuk kivétel nélkül, valamennyien már meg voltak töltve és közelükben már készen állottak az uj lövegek. A torpedó-lanszirozó csövekben is ott terpeszkedtek már a torpedólövegek és mögöttük ott állott a torpedó-osztály legénysége. A hajó vaskorlátjait már leszedték. A szelelő csövek fantasztikus alaku felső részeit ugyszintén. A fegyverkamrákból előkerültek a Manlicher fegyverek, a revolverek és a fedélzetközökben töltényeket meg széles tengerészkardokat osztottak széjjel. Az árbockosarakban, a golyószórók mellett hosszu szalagokban hevertek már az előkészitett töltények és a kis Mitrailleuse-ágyuk mögött ott gubbasztottak már a tüzérek. A villamos reflektorokban izzottak a szénrudak, de a reflektorokat még fekete fémfedőlapok takarták és csak időről-időre szántott végig fürkészve a hullámokon egy-egy vakitó fénysáv az előlhaladó torpedó-vadászhajók árbocairól. A parancsnoki hidakon pedig különös szerkezetü hangkürtöket és fényszórókat szereltek fel lázas izgatottsággal.

A hajóraj némán, nesztelenül haladt.

A tenger nyugodt volt és csak egy-egy jókedvü delfin bukfencezett a holdfényes viztükörben. Nem féltek a hajóktól és vigan követték, eléje usztak, mellé kerültek és bohóckodó játékukban a legkevésbbé sem hagyták magukat zavartatni.

A hold korán készült lenyugodni és ott messze, messze, olyan volt a vizár, mintha folyasztott ezüst ringana a hullámokban. A habok halk suhanással gyürüztek a hajók mögött és a tenger lassanként egész besötétedett.

A hajók, mint néma óriási fekete kisértetraj, siklottak előre.

A viceadmirális felöltözködve aludt hálófülkéjében és csak hajnali öt óra felé jelent meg a parancsnoki hidon.

Ekkor ujból tüzjelek villantak fel az „Árpád” főárbocán, amelyet a többi hajók azonnal viszonoztak.

A jel az volt, hogy a parancsnokságot a viceadmirális vette át és a többi hajók rövid tűzjelei azt jelezték, hogy tudomásul vették a jelentést.

Most ujból tűzpontok gyulladtak ki, fel-felvillantak és nyomban ki is aludtak.

A flotta parancsnoka jelezte, hogy minden hajó harci készenlétben álljon.

Ekkor már közel járt az osztrák és magyar flotta az olasz partokhoz.

Március volt. Kora március. A nap még későn kelt fel. Az ég csak halványan szürkült kelet felől és a felhők szinjátszását a finom ködtől nem lehetett látni. A szürkére festett csatahajók valósággal belévesztek a hajnali párás ködbe. Csak sötétebb ködfoltoknak látszottak, amelyek ott hömpölyögnek, ott uszkálnak a tenger felett.

A torpedózúzók most hátramaradtak és a cirkálóhajók között megjelent magányosan az „Árpád”. Parancsnoki hidjáról a viceadmirális tengerész-távcsővel, mereven, hosszasan nézett nyugat felé.

Venezia előtt állottak. A távcsövön keresztül látni lehetett a ködbevesző karcsu templom-tornyokat, a kupolákat és a kikötő előtt valami sötétebb ködgomolyt.

Halaskuthy báró már tudta, hogy mi ez.

A veneziai olasz flotta gőz alatt állott a kikötő előtt.

Most hirtelen előre siettek a tengeralatt járó naszádok és közvetlenül az „Árpád” mellett haladtak el. Most már kockázatos lett volna a fényjelekkel való parancsosztás. Halaskuthy báró halkan szólt át a tengeralatti naszádok parancsnokaihoz.

A naszádok felsőrésze ekkor még teljesen a viz szine felett uszott, de most pár pillanat alatt a tenger alá merültek. Ekkor már csak a vetitőtükrök és lencsék magasba nyuló csövei látszottak ki a tenger szine fölött alig félméternyire, ami szinte teljesen észrevehetetlen volt.

A tengeralatt járó naszádok teljes menetsebességgel száguldtak előre.

Az osztrák és magyar flotta most zajtalanul harcvonalba fejlődött.

A torpedó-romboló flottila előre sietett. Vele közös rajvonalban a torpedónaszádok.

A cirkálók, teljes gőz alatt, most hirtelen megállottak. A nagy csatahajók még rövid ideig lomhán mozogtak, de pár pillanat mulva már ezek is mozdulatlanul látszottak vesztegelni a hullámokban. Csak a hatalmas toronyágyuk csövei mozdultak meg és torkukat a kikötő felől idelátszó sötétebb ködgomoly felé irányitották.

Pár pillanatig dermesztő csend ült a habok felett. Szinte a hajók szivdobogását is hallani lehetett.

Ekkor hirtelen vakitó fénysáv szökkent fel messze, nyugat felől. Utána rettenetes robbanás zaja. Közvetlenül utána, kissé messzebb, ujabb fénysáv és ujabb robbanás. Majd ujból fénykéve szikrázott fel a magasba, amely után már egy nagyobb tompa robbanás és több apró dörej.

Torpedólövegek célt találtak és most egy hajó puskaporos tornya repült a levegőbe.

Éles dörrenések hangzottak most fel. Vad összevisszaságban tompább és élesebb dörejek, riasztó csattanások.

Most már az ágyuk is megszólaltak.

A tengeralatti naszádok láthatatlan támadásukkal elvégezték az ellenséges flotta megzavará-sának feladatát és most már Halaskuthy báró flottájának ágyui is megszólalhattak.

Félelmetes kórusban törtek ki az osztrák és magyar hajók ágyui. Szabályosan, biztos egy-másutánban, mintha valamennyit egy közös láthatatlan kéz vezényelné.

Az olasz flotta visszavonulni készült, de a visszavonulás utját elzárták előlük Halaskuthy báró tengeralattjáró naszádjai, amelyek az olasz hajók alatt elvonulva, most hátulról támadták őket. A láthatatlan ellenséggel szemben hiábavalónak mutatkozott minden védelem és még inkább minden támadás. Ez utóbbi annál inkább, mert most már ijesztő bömböléssel maga az ellenséges flotta is beleszólt a küzdelembe, vakmerő biztossággal vezetett csatahajóinak óriási ágyuival is. Itt nem használt egyéb, mint először is magára az osztrák és magyar flottára vetni magukat és miután ezt elhallgattatták, aknákkal végezni a tengeralatti hajórajjal. Az olasz parti ütegek is megszólaltak már és ezeknek védelme alatt a veneziai flotta szembe fordult Halaskuthy báró hajóival.

Az osztrák és magyar flotta szabályosan kidolgozott terv szerint egyöntetüen támadott, mig az olaszok a páni ijedelemből alig hogy magukhoz térve, vezették a harcot, aminek következménye az volt, hogy most már nem egy közös parancsnok tervei szerint bocsájtkoztak küzdelembe. A flottaparancsnok hiába osztotta parancsait, a megzavart hajóraj egyes hajóinak vezetői a saját iniciativájuk szerint csaptak át a védelemből a támadásba. Az olasz admirális - Mario Farnese herceg - rajvonalban való közös támadást vezényelt. Az ő hajója és a hozzája közelebb lévő hajók eszerint is manövriroztak, de a távolabb mozgó hajók vagy nem látták a jelzéseket, vagy fejvesztettségükben nem is törődtek vele, és saját maguk, egyenként támadtak. Amellett Halaskuthy báró tengeralattjáró naszádjai egyre nyomon követték az olasz hajókat, valósággal a nagy flotta ágyutüzébe kergetve őket és torpedólövegeik emberfölötti biztossággal találták az ellenséges hajókat. Az olasz flotta pedig nem rendelkezett tengeralattjáró hajókkal.

Először az osztrák és magyar flotta torpedói kerültek a harcvonalba, de az olasz hajók és a parti ütegek gyilkos golyózáporából sietve visszavonultak. Az olasz hajók egy része üldözőbe vette őket, a másik részét pedig egyre a tengeralatti hajók szorongatták és kényszeritették arra, hogy a nyilt tengerre tegyék át hadműveleteik alapját.

Ez hozzátartozott az előre kidolgozott haditervhez, mert Halaskuthy báró hajói nehezen birták volna ki az olasz parti ütegeknek gyilkos tüzelését is, a veneziai flotta golyózápora mellett. Ez két ellenség ellen való harcot jelentett volna egyidejüleg. De igy, a nyilt tengeren, ahova a szárazföldi tüzérség ágyuinak lövegei már nem érnek el, egyszerre csak egyik ellenséggel kell végezniök.

A csel sikerült.

Az olasz hajók, szinte maguk sem vették észre, egyszerre csak kivül voltak a parti ütegek védelmi körén. Ebben a pillanatban Halaskuthy báró torpedónaszádjai visszafordultak, a cirkálók és csatahajók előre rohantak és rajvonalukból gyilkos tüzelést inditottak az olasz flotta ellen.

Ekkor már erősen hajnalodott, de azért a felkelő nap erőtlen sugarai mellett és az ágyudörgések vad siketitő zajában is feltünt az olasz flotta tisztjeinek, hogy minduntalan különös éles hangok sikoltanak fel hosszan kitartó riogással és bárha már tisztán és élesen lehetett látni a felszakadt ködben, a folyton világosodó hajnalban, mégis minduntalan éles reflektorfényszerü, titokzatos fénysávok suhannak végig a tenger szine felett. A riogások és fénysávok nyomán pedig mindig egy-egy ellenséges torpedó találja bámulatos biztossággal az olasz hajók legkönnyebben sebezhető részét.

Hogy mindez mi lehet, azzal most nem értek rá foglalkozni. Az ellenséges flotta, amint később észrevették, nemcsak nagy számbeli túlsullyal, hanem vakmerő biztossággal is támadott. Az olasz hajók egymásután robbantak fel, kezdtek sülyedni és amikor Farnese herceg hajóját is gyors egymásutánban ugyanazon az oldalán találta egy torpedó az egyik tengeralattjáró naszádról és egy, az „Árpád” fedélzetéről irányitva, az olasz admirálisi hajó is féloldalt billent és sülyedni készült. Maga a herceg is sulyosan megsebesült és ekkor hirtelen megjelent az olasz admirálisi hajó főarbocán a fehér lobogó... A többi olasz hajó is egymásután beszüntette a tüzelést és az Adrián, közvetlenül Venezia előtt, a szél fehér lobogókat lengetett az olasz csatahajók árbocainak ormán...

Az osztrák és magyar flotta ágyui is hirtelen elhallgattak.

Az olasz veneziai flotta nem volt többé.

VI. FEJEZET.
Venezia ostroma.

A tenger fölött még ködök gomolyogtak és az ágyuk lőporfüstje hosszan, szélesen terjengett a viz szinén és beléolvadt a ködbe. Az ágyudörgések, hajósipok bőgése, a golyószóró ágyuk gyors tüzelése után most még nagyobbnak tetszett a csend.

Messze kelet felől nagy vörös tányér emelkedett ki lassan a vizből és ahogy egyre magasabbra hágott, mindvilágosabb lett a látóhatár és a ködök lassanként felszakadoztak. A hömpölygő lőporfüst is lassan eloszlott és most messze, kelet felé élesen és tisztán lehetett látni, amint sötétebb apró és nagyobb pontok lomhán haladtak a tengeren. Messziről nézve olyan volt a kép, mint uszó vadkacsák raja.

Az osztrák és magyar torpedó flotta kisérte ott Pólába az elfogott és sebtiben leszerelt olasz hajókat.

Halaskuthy báró nagyobb hajókból álló hajóraja azonban még ott vesztegelt Venezia előtt, az olasz parti ütegek lőtávolán kivül. A viceadmirális gyors szemlét tartott a flotta felett, a sérült hajókat kivezényelte az ujabb küzdelemből és a hajóraj nagyobb és még épen maradt részét ujabb küzdelemre készitette elő. De most a nagyobb kaliberü ágyukra forditotta a főgondot. A nehéz ütegek és toronyágyuk kétszeres legénységet kaptak és a lövegszállitó lifteket ujból működésbe hozták.

Az olasz parti ütegeket kellett most elhallgattatniok, hogy végre bevonulhassanak Veneziába. Most már nem lehetett arra számitani, hogy az ellenséget meglepik. Az olasz tüzérség teljes készenlétben várta az osztrák és magyar flotta támadását és fényes nappal nyilt harcba kellett bocsájtkozniok.

Az előre pontosan kidolgozott haditerv ezzel is számot vetett már, és kész utasitások voltak ezzel az eshetőséggel szemben is. A flotta rajvonalba fejlődött és hat apróbb részre oszlott. Minden egyes flotta-résznek ki volt jelölve a parti ütegek egy-egy csoportja, amellyel valamennyinek egyidejüleg tüzelésbe kell bocsájtkoznia. Ez által elérik azt, hogy az egész vonalon való támadással az ellenség tartalék erejét is igénybe veszik az ütegek körül és igy valamennyit lekötve, elkerülik annak eshetőségét, hogy az egyik parti üteg a másiknak segitségére siethessen. De azonkivül ki is fárasztják őket állandó és vehemens támadásukkal.

A veneziai óratorony bronz emberei éppen akkor üthették ki kalapácsaikkal a tiz órát, amikor az osztrák-magyar flotta, rajvonalból, meginditotta a gyilkos tüzelést a szárazföldi ütegek ellen. Tompa dörrenések, zúgó csattanások, a lövegek sivitó röpülése, recsegő felrobbanása töltötte meg a levegőt...

A nagy kaliberü ostromágyuk pokoli koncertje volt az, amelynek nyomán mázsás robbanó lövegek gyilkos zápora hullott az olasz partok ágyuütegei felé...

Ezek a parti erődök nem hegyre épültek, hanem alig pár méterrel emelkedtek a viz szine fölé, ami már egymagában is nagy hátrány. De az ütközet sorsára nagy befolyással volt az is, hogy a késő délelőtti órákban történt, amikor a nap a ködöt eloszlatva, már élesen megvilágitotta a szárazföldet, mig az ellenséges hajóknak azt az előnyt nyujtotta, hogy mögöttük ragyogott és erős, vakitó fényével jóformán lehetetlenné tette azt, hogy a szárazföld felől abban az irányban kellő biztossággal célozhassanak. A napfény egyenesen belétüzött a célozó olasz tüzérek szemébe és bizonytalanná tette a célzást.

A szárazföldi ütegek legénysége emberfeletti elszántsággal védte pozicióját, de a különböző pontokon egyidejüleg történt támadás már az első pillanatban megzavarta őket. A legénység

és a tisztek egy pillanatra sem hagyták el ágyuikat és a nehéz parti ágyuk csöve már izzóvá tüzesedett át a gyors tüzeléstől. De az olasz ütegek lövegei ritkán találtak célt, aminek oka nemcsak a nap kedvezőtlen állásában rejlett, hanem abban is, hogy nekik állandóan mozgó célra kellett irányitaniok a tüzelést, mert az ellenséges flotta hajói folyton változtatták helyüket, mig Halaskuthy báró ágyuinak az az előnye is megvolt, hogy ők álló célra központosithatták a támadást.

A hajók tüzérsége - nagyrészt magyar fiuk - bámulatos biztossággal céloztak és szinte minden lövésük talált. Lassanként egyre több és több olasz ágyut hallgattattak el, majd a srapnellek, bombák és acéllövegek pokoli lármájába hirtelen egy óriási robbanás zaja vegyült. Egy robbantó gránát találta a főerőd puskaporos tornyát és ijesztő lángoszloppal a levegőbe röpitette.

A harc mind hevesebb lett. Az olasz tüzérség kétségbeesetten harcolt. Minden olasz katona érezhette, hogy itt élet-halál harcról van szó. Egy olasz tüzérkapitány, Carlo di Gamba maga töltötte meg mázsás löveggel ágyuját, amikor a két tüzérmester kidőlt a sorból. Itália sorsa forgott kockán, mert ha az ellenség megvetheti lábát a szárazföldön, egyszerre ő lesz ura a helyzetnek.

Amig a főerődben rémült fejveszettség uralkodott, a többi erődités ágyuütegei pillanatnyi egymásutánban gyilkos gránát- és srapnellzáport ontottak az osztrák-magyar flotta fedélzetére. Halaskuthy báró érezte, hogy ez a kritikus pillanat. Ha pozicióját még egy félóráig megtarthatja, ő győzött.

Ebben a pillanatban az osztrák és magyar flotta többi hajóinak rettentő látványban volt része. Az „Árpád" egyszerre lángra lobbant. A könnyebb és gyorsabb járatu cirkálók közül ez a hajó, Halaskuthy báró admirálisi hajója merészkedett legelőbbre és bár ő vezette a harcot, közben ágyui félelmetes pusztitást vittek végbe a parti ütegek között, ahol most egyszerre közös támadást intéztek ellene. Az „Árpád" parancsnoka maga a viceadmirális volt, aki mindvégig ott állott a parancsnoki hidon és az egész flotta támadását is ő vezényelte. A harc heve azonban elragadta és egyszerre csak azt vette észre, hogy hajója a leggyilkosabb ágyutűzbe került.

Visszafordulni?

Ez igazán megfutamodás lenne és minden gondolata tiltakozott ellene. Egy pillanatig Évára gondolt. Ha most látná a szőke kis Éva az ő vitéz apját!... De a következő pillanatban már ugy érezte, hogy az ősi magyar vakmerőség lett urrá idegein. A saját maga bravurjaiban való gyönyörködés. Hajója gyorsan száguldozott előre, hátra, fordult orrával előre, hogy kevesebb célpontot szolgáltasson és fordult egyszerre féloldalt, hogy teljes ágyuparkját megszólaltassa. Olyan volt ez a hajó, mint egy kezes, de szilaj harci mén, amelyik gazdája leggyöngébb kézmozdulatát is követi.

Most is teljes jobboldalával fordult a parti ágyuk felé, amikor hirtelen, gyors egymásutánban ellenséges lövegek találták. Az első lövés a hajókéményt találta és döntötte le. A másik a főhajóárbocot roppantotta ketté, ugy hogy többé jelzéseket sem adhatott. Aztán egyszerre egy robbanó gránát a parancsnoki hidat roncsolta szét és leteritette magát a viceadmirálist, Halaskuthy bárót. Majd a páni félelemben egyszerre egy áttüzesedett gránát furta át a hajópáncélt és felrobbantotta a kazánházat és magát a hajót.

Fülsiketitő csattanás kiséretében magas gőzoszlop szökkent a levegőbe, amelybe tűznyelvek vegyültek. Mire a gőzfelhő eloszlott, az „Árpád" is eltünt a tenger szinéről.

Az osztrák és magyar csatahajók legénysége szinte megdermedve nézett a tenger örvényeire, amelyek az admirálisi hajót, a főparancsnokkal együtt, pár pillanat alatt eltemették... De ez a

döbbenet csak egy percig tartott. A következő pillanatban már a „Szigetvár” főárbocán jelent meg az admirálisi zászló, jelezve, hogy a flotta felett a parancsnokságot a „Szigetvár” parancsnoka, lovag Haus, a rangban legidősebb ellentengernagy vette át. Majd rögtön utána két vörös zászló repült fel a „Szigetvár” második árbocának ormára.

Ez már jel volt a megfeszitett erejü támadásra.

A hajók legénységét elkeseredett düh fogta el az ellenség iránt. Amugy is vakon biztak Haus lovagban, akinek hallgatag, de vakmerő lénye valósággal fanatizálta a matrózokat és azok biztosra vették, hogy Haus lovag vezénylete mellett magát az angol flottát is meg tudnák semmisiteni. Az „Árpád” pusztulása gyülöletté fokozta bennük a harci kedvet, azt a lázat, amely a golyótűzben a katonát elfogja. A kommandó nélkül is még vehemensebb támadásba csaptak volna át. Mindegyiküket szinte fojtogatta az a vágy, hogy megtorolják első nagyobb veszteségüket.

Minden ágyu megszólalt. A kisebb hajók ágyui is beleszóltak már a küzdelembe és az ágyuk dörrenése már egy közös, hosszantartó fékevesztett bömbölésbe csapott át.

Negyedórába sem tellett és a parti ütegek már nem válaszoltak a hajó-ágyuk pokoli koncertjére, majd hirtelen fehér zászló szökött fel a főerőd jelző árbocára...

Mire az ódon óratorony bronzemberei a delet ütötték ki óriási bronzkalapácsaikkal, a kikötő erődjein már az osztrák és magyar hadilobogót lengette a szél...

Haus lovag hajói lassan, méltóságteljesen eveztek be a lagunák városába, hogy horgonyt vessenek a doge-palota előtt.

A flotta élén a „Szigetvár” haladt, félárbocra eresztett hadi lobogóval. A flotta a viceadmirálist gyászolta.

De amint az admirálisi hajó a Giardini pubblici előtt elhaladt, hogy beforduljon a Canale di San Marcóba, a fák és bokrok mögül hirtelen éles puskatüzelés indult meg a hajó ellen. Az olasz carabinierek voltak és a veneziai szárazföldi helyőrség, akik sortüzet adtak.

De ez csak egy pillanatig tartott.

A következő szempillantásban már megszólaltak Haus lovag hajóinak kis mitrailleuse-ágyui, amelyek hosszantartó berregésszerü fegyverropogással gyilkos tüzelést inditottak a fák és bokrok között meglapuló ellenség felé!

Két erősebb ágyulövés is eldördült és egy robbanó gránát az arzenált találta, egy éles löveg pedig a doge-palota homlokzatába furódott.

Az ágyulövések zaja végighullámzott a Canale Grande-n és meg-megtört a templomok homlokzatán, paloták diszes façadjain. Mire a visszhang elhalt, már csönd volt a lagunákon. Az ágyuk és golyószórók is elhallgattak. A torpedó-vadászhajók és a torpedó-naszádok ott cirkáltak már a partok mentén és a nagy csatahajók megállottak a Punta della Saluta előtt, a Piazza San Marcoval szemben.

Az olasz szárazföldi csapatok ekkor már vissza is vonultak.

Gyorsan sikló gőzcsónakok fegyveres legénységet szállitottak a partra és az ágyukkal felszerelt gőzbárkák becirkálták a canalettókat.

Déli egy órakor Haus lovag diszes gőzcsónakja is kikötött a San Marco mólóján és az ellentengernagy megjelent a Márkus templom előtt táborozó legénység előtt, amely megszállotta Veneziát. Oldalán két, egyszerüen öltözködött polgári ruháju férfi haladt, akik vele együtt szállottak partra.

Két magyar ember volt. Egy tudós és egy fiatal mérnök, akiknek találmánya ma állotta ki a tűzpróbát. Klupathy és Berger Krisztián volt ez a két polgári ruhás férfi, akiknek talán legnagyobb részük volt a veneziai olasz flotta megsemmisitésében. Az ő korszakalkotó találmányuk, a fénnyel és hanggal kormányozható torpedó, döntötte el a mai ütközet sorsát és tette lehetővé a gyors és teljes győzelmet.

Venezia ekkor már csöndes volt. A lakosság nagy része már kora hajnalban, a két flotta első golyóváltásánál ott hagyta a várost és a városban maradt polgárság, megfélemlitve a harci zajtól, még nem merte otthagyni biztonságot kináló lakását.

- -

Még ugyanaznap éjjelén az osztrák és magyar flotta gyorsjáratu torpedó-naszádjai, torpedó üző hajói és könnyebb vértezetü cirkálói visszafordultak Póla felé. Fedélzetük zsufolva volt fegyvertelen olasz katonákkal.

A hadifoglyokat vitték Pólába.

Veneziában csak a nagyobb csatahajók maradtak.

Kint a nyilt tengeren az osztrák és magyar flotta hazatérő hajói halvány hajólámpák fényét pillantották meg az éjszakában és amikor közelebb értek egymáshoz, a két hajóraj üdvözletet váltott egymással.

Az osztrák és magyar tartalék-flotta már szállitó-hajókat kisért Veneziába, amelyeken teljes hadi felszereléssel a monarchia gyalogsága és tüzérsége táborozott.

Az admirális elveszett.

De a flottája győzött.

VII. FEJEZET.
A balkáni cselszövések.

Az osztrák és magyar hadvezetőséget váratlanul érte a szerb bandák alattomos betörése Bosznia-Hercegovinába és a montenegróiak hirtelen támadása. Bár az utóbbinak eshetőségével már évek óta számitottak és éppen emiatt a hadi kikötőt Cattaróból Teodóba tették át, mert Cattarót a magasabb montenegrói hegyek felől kényelmesen bombázni lehetett, mig Teodo a hirtelen támadások ellen teljesen védettnek bizonyult.

A montenegróiak első ágyulövésének hirére erős hegyi csapatok indultak utnak Dalmáciából Montenegró felé. És pedig egy és ugyanazon időben három felől. Az első rész, amely a gyalogságból és az azt védő hegyi ütegekből állott, Zára felől indult, a második hadosztály Gravoza felől mozdult meg és öszvérháton hegyi mozsárágyukat vitt a határ felé, mig Teodóból a hegyi vadászok, gyalogság és tüzérség által alkotott hadtest vonult fel Montenegró ellen és az ellenséget, igaz, hogy véres harcok árán, nemcsak hogy visszaszoritotta, hanem erős bombázás után Cettinjét, a fejedelmi székhelyt is elfoglalta.

Nikita visszavonult az ország belsejébe és az osztrák és magyar csapatok nem üldözték tovább. A fekete hegyek között, ahol a terepviszonyokkal már kevésbbé lehettek tájékozódottak, már kockázatosabb lett volna csatározásba bocsájtkozniok, mert ez csak guerilla harcokra vezetett volna, ami rendszerint nagy áldozatokat kiván, de azonfelül hiábavaló is lett volna. A monarchiának most nem az volt a célja, hogy Montenegrót elfoglalja, hanem csak az, hogy egyelőre lehetetlenné tegye az ujabb támadást és hogy többé a fekete hegyek országa felől ne fenyegethessék állandóan háborus meglepetések.

A szerb bandák is csak muló zavarokat okoztak, mert még a szerb bandák betöréseinek napján ultimátum ment György királyhoz, - Péter király csak a mult év végén jutott Milán sorsára - amely szigoru utasitásokat tartalmazott arra nézve, hogy Szerbia azonnal vessen véget a bandák zavargásainak és szolgáltasson elégtételt az eddigi eseményekért.

Még az ultimátum napján megjelentek a dunai monitorok is Belgrád előtt.

Amikor pedig az ultimátum huszonnégy órája letelt és ujabb hirek érkeztek a szerb bandák garázdálkodásairól Boszniában és Hercegovinában, az ultimátumra pedig még mindig nem érkezett érdemleges válasz, a monitorok ágyucsöveit Belgrád felé irányitották.

A magyar partokon ekkor már készenlétben állottak a mozgósitott déli hadtestek és a tüzérség is, teljes hadi készenlétben megjelent Zimony alatt.

Az éjszaka még várakozásban telt el, de amikor a kora hajnali órákban robbanások hallatszottak, már megtöltötték az ágyukat és a tüzérség az ágyuk mellett készenlétben állva, már csak a parancsot várta.

Hajnali hat órakor érkezett a jelentés a déli hadsereg parancsnokságához, hogy Belgrád alatt a szerb tüzérség felrobbantotta az összekötő hidat.

Ez volt a jel az ágyutüzelés megindítására.

Az osztrák-magyar tüzérség már ott állott a partok mentén és a monitorokkal egyidejüleg még a magyar partokról megkezdte Belgrád bombázását a Dunán által.

A szerb erődök megpróbálták ugyan felvenni a harcot a monarchia ágyuival, de egy óra sem telt el és a mi tüzérségünk elhallgattatta a szerb ágyukat. Az események gyors egymásutánjukban Szerbiát is készületlenül találták és csak az olaszországi és trieszti események

hatása alatt indultak meg a szerb bandák Bosznia felé, anélkül azonban, hogy az előre kidolgozott olasz haditerv szerint, maga a szerb hadsereg is elő lett volna készitve a háborura.

Délre már ponton-hid is volt verve a Dunán és az osztrák-magyar csapatok már meg is szállták Belgrádot, sőt a magyar huszárság és hadi automobil-osztály a fiatal György királyt is elfogta. Ezzel a szerb háboru sorsa is eldőlt egyszerre és Szerbia békéért könyörgött.

Ezalatt az egész monarchiában lázasan folyt a mozgósitás, pár napra majdnem teljesen megakadt a vasuti személy- és teherszállitás és Fiume s Trieszt felé csak katonai vonatok közlekedtek. A tartalékosokat behivták, a csapatokat mindenünnen összevonták és részben Veneziába, nagyrészt pedig az olasz határra szállitották.

Mindez azonban még csak lázas előkészület volt az igazi nagy háborura, amely voltaképpen csak most kezdődött megindulni.

Itália nagyarányu terveit, amelyben más államokra támaszkodott, egymásután érte a balsiker Montenegróban és Szerbiában. Főbizalma most Franciaország felé fordult, amellyel az uj latin-szövetség füzte össze. De már arra a hirre, hogy a francia hadsereg egy részét az olasz határ felé szállitották, Németország haderejének nagy zömét a francia határ közvetlen közelében koncentrálta. Ezzel külön is kifejezésre juttatva, hogy szövetségesének, Ausztria-Magyarországnak mindenben kész segitségére sietni és ha a francia hadsereg az olaszokat támogatná, a császár csapatai betörnének a gall földre.

Olaszország igy lassanként magára maradt ellenfelével, a monarchiával. A nagy élethalál harcot, mindkettőnek külső segitség nélkül kell megvivnia.

Itália másik szövetségesének, Angliának kevés része jutott az egész bonyodalomban. Csak éppen az, hogy amikor Montecuccoli, a monarchia admirálisa, Indiából hirtelen hazarendelte a földkörüli utra indult kis osztrák és magyar flottilát, Anglia habozott, hogy megengedje-e az eseményekre való tekintettel ennek a három-négy hajónak áthaladását a Szuezi-csatornán. Olaszország nyiltan felszólitotta az ellenkezőjére, de Anglia mégis megnyitotta előttük a csatorna bejáróját és az osztrák és magyar hajók most már teljes gőzzel haladtak az Adria felé...

Ugyanekkor pedig a Speziából elindult nagy olasz hajóraj már Sicilia partjait is elhagyta...

VIII. FEJEZET.
A nagy tengeri csata.

Az olasz tőzsdén rettenetes pánikot okozott a veneziai események hire, amelyet a kormány is kénytelen volt megerősiteni, bár előtérbe állitotta az ellenség viceadmirálisának, Halaskuthy bárónak elestét és hajójának pusztulását.

Az olasz aranyjáradék és konverziós kötvény árfolyama azonban mégis rohamosan hanyatlott és már régen a kibocsátási áron alul állott. A közvélemény a koronát okolta, amely a teljes előkészületek és védelmi intézkedések hiján háboruba bocsájtkozott. Minden bizalom most már csak a szárazföldi csapatok felé irányult, amelyek eddig győztesen nyomultak előre. És főleg a nagy olasz flotta felé, amely már elérte az Adriát.

A római Monte Mario drótnélküli táviró állomására egyszerre csak örömhir érkezett a tengerről. Marconi küldte, aki ekkor már az olasz admirálisi hajón tartózkodott, hogy személyesen is szolgálja a hazát.

A hir az volt, hogy az olasz flotta, rövid harc után, amelyben veszteséget sem szenvedett, foglyul ejtette a földkörüli utjáról hazasietö osztrák és magyar hadihajókat, amint a Szuezi-csatornán már áthaladva, teljes gőzzel igyekeztek a dalmát partok felé.

A hir gyorsan elterjedt és az értékpapirok árfolyama hirtelen felszökkent az ódon épitkezésü római tőzsdén, amely a hajdani Neptun templom oszlopromjaira épült. Valamikor Neptun temploma állott itt, ahol a tengerek istenének mutattak be áldozatokat és most is isteni kegyeket vártak itt tőle... Kegyet, amely győzelmet jelent a tengeren.

Röviddel az első hézagos hirek után ujabb táviratok érkeztek, amelyek már azt jelenthették, hogy két erős olasz csatahajó és két könnyebb cirkáló Speziába kiséri az elfogott hajókat, hogy az ottani hadi arzenálban átszereljék őket és olasz ágyukkal lássák el.

Róma örömmámorban uszott és amikor a szárazföldről is ujabb győzelmi hirek érkeztek, már a római tőzsdén sem akadtak ellenségei a háborunak.

Ezalatt Itália középtengeri flottája Aldobrandini herceg admirális vezetése alatt már Tarantót is meghaladta és teljes gőzzel, harci készenlétben sietett az osztrák-magyar hajóraj felkeresésére, hogy azt nyilt ütközetre kényszeritse, amely ütközet, már a hajóbeli túlerőt is tekintve, jóformán kétséget kizárólag az olasz fegyverek győzelmét jelentette volna.

Az osztrák és magyar flotta vezényletét ekkor már Montecuccoli tengernagy vette át, aki sietve kitatarozta a veneziai ütközetben jelentéktelenül megsérült csatahajókat és cirkálókat, torpedóüzőket és torpedónaszádokat és a már aratott győzelem lélekemelő tudatával sietett a külföldi utjukból hazatérő hajóink elé, hogy azokkal egyesüljön és igy forduljon megerősödve Aldobrandini herceg hajói ellen.

Előre kidolgozott kész haditervhez tartotta magát Montecuccoli is, amely haditerv itt is főleg arra támaszkodott, hogy a természet nyujtotta előnyöket a teljes mértékben ki kell használni és ugyanekkor számot kell vetni azokkal a természeti hátrányokkal, amelyekkel az olasz flottának meg kell küzdeni... A földkörüli utjukból hazatérő hajókkal azonban nem találkozhatott. De ez nem okozott nagyobb zavarokat a haditervben.

A két ellenséges flotta csak harmadnap találkozott. De ekkor sem igen jutottak lőtávolba, mert amikor a messze láthatár szélén feltünt az olasz hajók kéményfüstje, Montecuccoli gyorsjáratu hajói, amelyek elől haladtak, még az első golyóváltás előtt visszafordultak és védett kikötők felé igyekeztek. Az olasz gyorsjáratu hajók üldözni próbálták ugyan őket, de félnapi

teljes gőzzel való üldözés után belátták ennek hiábavalóságát és visszatértek a középtengeri flotta zöméhez.

Ettől kezdve négy napon át ez az eset gyakran megismétlődött és ha olykor a messzehordó olasz hajóágyuk meg is szólaltak, mindig rövidesen el is hallgattak, mert az osztrák és magyar hajók sohasem bocsájtkoztak nyilt küzdelembe, legfeljebb csak nagyobb távolságról való apróbb csatározásokba.

Montecuccolinak ez a határozatlan fellépése azonban tulajdonképen igen határozott, előre megfontolt tervvel történt. Különösebb okai voltak erre.

Az apróbb csatározások ötödik napján, amikor Aldobrandini hercegnek még mindig nem sikerült kikényszeriteni a komolyabb összecsapást, a nagy olasz flotta admirálisa aggódni kezdett. Cselt sejtett.

A középtengeri olasz flotta ekkor már nyolc napja állandóan a nyilt tengeren volt és az örökös cirkálás, az ellenség folytonos keresése és hajszolása már-már kimeritette a hajók szénkészletét. Az egyes hadihajók legfeljebb tiz napra való szenet tudtak hirtelen indulásuk alkalmával felvenni és most már itt lett volna az ideje, hogy a szénkészletet felfrissitsék, mert a kazánok számára már legfeljebb csak két-három napra való tüzelőanyaggal rendelkeztek.

Aldobrandini herceg rövid haditanácsot ült tisztjeivel. A szén fogytáról volt szó és arról, hogy hol vegyenek fel a hajók ujabb szénrakományt. Veneziáról már nem lehetett szó. Odáig nem merészkedhettek fel, nemcsak azért, mert már Venezia az ellenség kezében volt, de mert megtörténhet, hogy az osztrák és magyar hajók Venezia előtt törnek éppen rájuk és ők, a tüzelőanyag fogytán, még csak teljes harcba sem bocsájtkozhatnak. De Veneziát amugy is kockázatos lett volna már előbb is a hadműveletek bázisául megtenni, mert a kémek jelentése szerint állandóan tengeralattjáró naszádok és torpedóhajók cirkálnak előtte és a kikötő előtt titkos aknák vannak lesülyesztve a tengerbe. Azonfelül a szárazföld is már osztrák és magyar katonasággal van megrakva és az erődités is ujból harci készenlétben állanak, sőt tengeralatti torpedó-lanszirozó állomásokkal is el vannak már látva. De meg Veneziába amugy sem vonulhatnak be anélkül, hogy előbb a monarchia flottájával ne végeznének, mert megeshet, hogy éppen akkor, amidőn szenet rakodnak be, tör rájuk Montecuccoli a tenger felől. Pólát egyhamar be nem vehették volna és a flotta megsemmisitése nélkül onnan állandóan veszély fenyegethette volna őket. Azonfelül itt az olasz flottának egyelőre teljesen elveszett a kellő hadműveleti alapja, mert az anyaországtól távol lévén, a szárazföldi hadseregre nem támaszkodván, állandóan ott lebegett volna körülötte a veszély, ugy a tenger felől, mint egyidejüleg a szárazföldről is.

Ezért tehát nem maradt hátra más, mint hogy vagy bevárják, amig az olasz csapatok a szárazföldön vissza nem foglalják Veneziát, vagy hogy összeütköznek az osztrák és magyar flottával. Az előbbi eset előreláthatólag sokáig be nem következhet, igy hát most már csakis a második eshetőséggel állottak szemben.

A haditanácson felmerült még az a terv is, hogy Anconában vesznek fel szenet. De eltekintve attól, hogy ez körülbelül két napi utat jelentett volna, számot kellett vetniök azzal is, hogy Ancona az ő mélyjáratu hajóik számára csak dagály idején megközelithető. Apálykor ismét ki kellett volna vonulniok a nyilt tengerre, ami, minden egyéb hátrányon kivül még azzal is járt volna, hogy a szénberakodást hosszadalmassá teszi és ez napokig is elhuzódhat. Az Adrián pedig más alkalmas kikötő nem kinálkozott.

Csak éppen Taranto jöhetett még számitásba, mint amely kikötő a legalkalmasabb a szén felvételére. A haditanács rövidesen arra az elhatározásra jutott, hogy a teljes középtengeri hajórajnak még aznap vissza kell fordulnia, hogy a szén teljes fogyta előtt még Tarantóba juthasson.

Ekkor már három napra való szenük sem volt a hajóknak.

Aldobrandini herceg visszavonulást vezényelt, Taranto irányába és a flotta még az éjjel vissza is fordult dél felé.

Kora hajnalban az olasz admirálisi hajó árbockosarából a jelző altiszt hirtelen jelentette:

- Hajófüst a láthatáron... Kelet felől.

Aldobrandini herceg maga állott a parancsnoki hidon. Tengerész messzelátóját kelet felé irányitotta és idegesen felkiáltott:

- Montecuccoli!

Az osztrák és magyar flotta cirkáló hajói voltak, amelyek teljes gőzzel közeledtek.

A következő pillanatban az olasz hajók tüzérsége már ott állott az ágyuk mellett és bár szabad szemmel még csak a hajófüst volt látható, a hatalmas toronyágyuk már meg is szólaltak.

Az osztrák-magyar hajók nem is viszonozták a lövéseket és Aldobrandini herceg izgatottan tört ki:

- Már megint megfutamodnak... A gyorscirkálók üldözzék!

Jelzőzászlók repültek fel az olasz admirálisi hajóra. A cirkálók kelet felé fordultak és előre száguldtak. Az egész olasz flotta utánuk igyekezett teljes gőzzel.

Az osztrák és magyar csatahajók menekülésükben most mintha lassabban haladtak volna, mert a távolság egyre csökkent. Aldobrandini ezt annak tulajdonitotta, hogy Montecuccoli hajói az örökös üldöztetésükben kifáradtak és most nem birják a versenyt az ő gyorsjáratu cirkálóival. Az olasz flotta most teljes gőzzel száguldott az osztrák és magyar csatahajók után, amelyek azonban most hirtelen mintha erősebb iramlást vettek volna, mert egyszerre ismét megnövekedett a két hajóraj közötti távolság.

Hatalmas vaskopóival Aldobrandini fáradhatatlanul üldözte őket és ugy tetszett neki, mintha most egyre közelebb jutna hozzájuk. És valóban, most már erős messzelátóval a hajótestek is láthatók voltak.

A olasz nagyobb csatahajók is már a nyomában jártak Montecuccoli hajóinak és a torony-ágyuk, hajót rengető bömböléssel hirtelen ujból megszólaltak. Rövid, alig félpercnyi idő-közben bődültek el a távolba hordó óriási ágyuk, amelyeknek csöve már-már áttüzesedett. Ekkor hirtelen a „Jolanda” egyik ágyuja megrepedt. A csöve, mintha végighasitották volna, széjjelpattant.

- Átkozott ágyuja! - pattogott dühösen Aldobrandini herceg. - Ez is a ternii gyárakból került ki. Ugy látszik, igaza volt annak az ellenzéki képviselőnek, aki panamával vádolta a ternii acél- és vasműveket.

Ebben a pillanatban a „Bersagliere” fedélzetén is zürzavar támadt.

Ott is egy ágyu repedt meg.

- Meg fogom interpellálni a tengerészet miniszterét! - szólt indulatosan az admirális. - Ilyen ágyukkal nem lehet harcba bocsájtkozni.

De azért elkeseredett haraggal folytatta Montecuccoli hajóinak üldözését, amelyek, mintha valósággal játékot üztek volna vele. Hol ugy látszott, mintha ujból sikerülne megfutamodniok előle, hol meg mintha nem tudnák kikerülni az utolérést, egyszer mintha már-már elmene-kültek volna előle, máskor meg mintha egyenesen az ő ágyuinak tüzébe rohantak volna.

Aldobrandini herceg már-már elvakult vadász szenvedéllyel üldözte az osztrák és magyar hajókat és szinte észre sem vette, hogy már Lissa előtt járnak.

Ekkor hirtelen feltünt Montecuccoli hajórajának másik része is. Az erősebb része, amely csatahajókból és a torpedóflottából állott. Teljes gőzzel közeledtek, majd pár pillanat mulva egyesültek a menekülni látszó cirkálókkal, amelyek most visszafordultak és igy megerősödve szembeszállni készültek az olasz flottával.

Aldobrandini herceg hajói zárt sorban haladtak előre.

Most végre kikényszeritik az elkerülhetetlen összeütközést. A döntő csatát.

Az olasz ágyuk szakadatlanul bömböltek és maguk előtt golyózáport szórva, szinte lehetetlenné tették, hogy az ellenség bátran szembe fordulhasson velük.

Montecuccoli hajói valóban visszafordultak.

- Nem szabad bejutniok a védett kikötőbe! - adta ki a parancsot az olasz admirális és a középtengeri flotta gőzkazánjait most még erősebben fütötték. Már-már a hajótest is remegett a túlfütött kazánok dobogásától.

- Ha igy fütünk, nem igen marad szenünk a tarantói utra! - mondta egy fregattkapitány.

- Nem is lesz szükségünk rá! - felelte az admirális. - Van szene az ellenségnek!

Ekkor már közvetlenül a kikötő előtt állottak.

Az olasz ágyuk golyói már elérték az ellenség hajóit.

Most hirtelen visszafordult Montecuccoli hajóraja és az osztrák és magyar flotta nagy toronyágyui is megszólaltak. Szabályosan, mint valami sortüz.

Hajópáncélok pattantak az éles lövegek alatt, srapnellek és bombák hullottak a két hajóraj fedélzetére és itt is, ott is lángra lobbant egy-egy hajó fedélzetének faalkatrésze.

Ebben a pillanatban az olasz „Bersagliere” alatt rettentő robbanás fénye villant fel, vizoszlopok törtek fel a magasba, a gőzkazán gőze robbanva szabadult ki és a hajó körül tornyosuló örvény kavargott. A „Bersagliere” pár pillanat mulva elsülyedt a felcsapódó hullámokban.

Aldobrandini aknára gondolt, de ugyanebben a pillanatban már a „Mafalda” is féloldalt billent. A hajó baltestének vizalatti részét torpedó löveg találta. Az „Artigliera” szintén léket kapott. Ugyancsak torpedótól.

Az olasz admirális megdöbbenve vizsgálta a tenger szinét és ekkor, vagy másfél kilométer távolságra, a viz szine fölött alig látható magasságban függőleges uszócsöveket vett észre.

Érezte, hogy vége az olasz flottának.

Montecuccoli ugyanis tengeralattjáró naszádok lőtávolába csalogatta be akkor, amidőn futást szinlelt és üldözésre csábitotta az olasz hajókat.

Az olasz flotta ilyen hosszabb utra, amikor magának is alaposan számolnia kellett a szénkészlettel, nem hozhatott magával tengeralattjáró hajókat, mert hiányzott volna a megfelelő hadműveleti bázis ezeknek a naszádoknak a számára. Az ellenséges hajóraj is csak ugy tudta megoldani ezt a kérdést, hogy biztos kikötőt tett meg hadi mozdulatainak alapjául, ahová mindenkor befuthattak és ahonnan kellő biztossággal operálhattak.

És most már világosan látta Aldobrandini herceg Montecuccoli haditervét is. Látszólagos csatározásokba bocsájtkozott a nyilt tengeren, csak azért, hogy az olasz hajóraj üldözőbe fogja és az üldözésben eljusson Lissa elé, ahol már a tengeralatt járó hajók is biztosan mozoghatnak és megkezdhetik a támadást. A külföldi utjukból hazatérő hajók elfogatása is csak használt az

ellenségnek, mert az elfogott hajók hazakiséréséhez olasz hajók voltak szükségesek, ezáltal pedig még meg is gyengült a középtengeri flotta.

Tudta, hogy ez ellen nincs menekülés és vissza akart fordulni. De ekkor Montecuccoli teljes hajóraja farkasszemet nézett vele és igy az üldözőből üldözött lett. Az osztrák magyar hajók pedig elszántan fordultak szembe velük és a hajóágyuk bömbölésén kivül most már a titokzatos riogó kürtök is megszólaltak és az ellenséges hajók parancsnoki hidjairól éles fényü reflektorok villantak fel. A fény és hang nyomán pedig minduntalan egy-egy torpedólöveg robbant fel az olasz hajók falán...

A fénnyel és hanggal kormányzott torpedók küzdelme volt ez, amelyeket Montecuccoli hajóiról két polgári ruhás férfi irányitott.

- -

Másnap reggel Lissa előtt hajóroncsok usztak a kikötőben és a tengeren vérfoltok uszkáltak, amelyek mintha olajos hártyával vonták volna be a sima viztükröt. A parti kórházakban pedig sebesülteket ápoltak és a kopár hegyek oldalán meghuzódó szegényes temetőkben hősöket temettek.

És éjjel, most már égő lámpák tüzkoronájával, mint diadalmi jelvénnyel, Montecuccoli hajói megindultak észak felé... Magukkal vitték az elfogott olasz hajókat, azoknak tisztikarát és legénységét. És azonfelül egy polgári ruháju, borotvált arcu, angolos megjelenésü fiatal mérnököt: Marconit.

Az Adria tehát szabad volt.

Ausztria-Magyarországnak a tenger felől nem kellett már félnie ellenségtől...

IX. FEJEZET.
Vendég a szerkesztőségben.

A milanói „Corriere della Sera” szerkesztőségének egyik legbelső szobájában, cigarettafüst-felhőkbe burkolózva, lázasan dolgozott Barzini. Aznap tért vissza az északi harctérről, ahol apróbb és nagyobb összecsapások zajlottak le szeme előtt és mai cikkét már nem távirati uton küldte be a szerkesztőségbe, hanem ott irta meg. A nyugtalanságnak és idegességnek már nyoma sem látszott rajta... Ő is bizott, mint minden olasz... Bizott abban, hogy a nagy szárazföldi ütközet még egyszerre változtathat a háboru kimenetelén és másnap már a mantovai főhadiszállásra akart utazni, hogy onnan nézze végig a döntő nagy csatát, amelyben az olasz szárazföldi hadsereg ki fogja köszörülni mindazt a csorbát, amit Itália a tengeren szenvedett...

Éjféli tizenkét órára járt már az idő, amikor a szolga jelentette, hogy egy nő akar vele beszélni.

- Honnan tudja, hogy most itt vagyok?

- Azt nem tudom, de azt mondta, hogy biztos értesülései vannak, hogy signor Barzini most itt tartózkodik.

- Hogy hivják azt a nőt?

- A nevét nem akarta elárulni.

- Vezesd be.

Pár pillanat mulva Andolfatto-Fortunato Mária lépett be Barzini szobájába. Egyszerü sötét utiruha volt rajta és a kezében egy nagyobb női reticule, amely már a kézi okmány-táskákhoz hasonlitott.

- Tudtam, hogy itt találom és ha talán zavarom is, meg kell bocsájtania. Bár ösmeretségünk igen rövid keletü, mégis nekem ma okvetlenül beszélnem kellett önnel.

- Parancsoljon velem.

- Ön jó olasz hazafi, ugyebár?

- Ebben igazán senki sem kételkedhet.

- Én sem kételkedem. De mégis férfiui becsületszavát kell adnia, hogy arról, amit én most önnek elmondok és arról, amiben tanácsát kérem, senkinek semmit el nem árul és sem szavaiban, sem cikkeiben még csak célozni sem fog reá. A dolog fölöttébb komoly: valósággal nemzeti ügy.

- Kérem, máris szavamat adtam.

A nő óvatosan körülnézett a szobában:

- Nem hallgat ki bennünket senki sem?

- Senki. Ez a szoba teljesen félreesik a többi szerkesztőségi szobától.

- Azért mégis meg fogja engedni, hogy közelebb üljek önhöz és csak igen halkan beszéljek! - mondta suttogva a nő és karosszékét közvetlenül Barzini iróasztalához tolta.

A reticule-jéből egy pecsétes iratot vett elő.

- Az olasz hadvezetőség irása. Tőlük tudom azt is, hogy ön az északi harcteret tegnap elhagyta, hogy holnap Mantovában jelentkezzék és hogy ma még Milanóban van. Amint ezt ön nekik bejelentette.

Barzini csodálkozva nézett a nőre.

- Ön csodálkozik, hogy milyen összeköttetéseim lehetnek nekem a hadvezetőséggel? Rögtön megtudja. És még mást, sokkal fontosabbat is meg fog tudni.

Barzini szótlanul várta a felvilágositást.

- Az olasz hadvezetőség - folytatta szavait Andolfatto-Fortunato Mária - rendkivül fontos dologban bizott meg engem, amelynek értelmében kötelességem a pólai hadiviszonyokról titkos, de részletes jelentést tenni.

- Kémszolgálat?

- Igen. Beszéljünk nyiltan. Bátyám elfogatása után a hadügyi kormány magához kéretett, hogy sorsunkról gondoskodhasson. A cim legalább ez volt. De pár nap előtt ujra magukhoz kérettek s ekkor a hadügyminiszter értésemre adta, hogy nagy és nemes feladat várakozik reám, amellyel az ország érdekeinek szolgálhatok. Ők engem éppen ugy önfeláldozó igazi honleánynak ösmernek, mint ahogy bátyám is igazi hazafi. A hadvezetőségnek szüksége van pontos értesülésekre a pólai viszonyokról, mert Póla ellen vakmerő haditervük volna. A viszonyok kikémlelésével engem biztak meg. Én vállalom is. Tudom, hogy milyen veszedelmes szerepre vállalkozom, tudom, hogy mi vár reám mint kémnőre, ha az ellenség megtudja küldetésemet és mégis megteszem. Az a haditerv Póla ellen olyan gyönyörü és olyan vakmerő, hogy minden igaz olasznak örömmel kellene akár az életét is feláldoznia, csakhogy ez a terv sikerüljön. Az egész háboru sorsa ettől függ. Bármilyen lefolyásuak is voltak az eddigi tengeri ütközetek, bármilyen eredménnyel fog végződni a nagy szárazföldi csata, a győzelem kérdése azon fog eldőlni, hogy a Póla elleni haditerv végrehajtható-e. Hogy mi ez a haditerv, erről a királyon és a hadügyminiszteren kivül eddig még senki sem tud, sőt őrajtuk kivül még arról sincs senkinek tudomása, hogy Póla ellen támadás készül. Ez a támadás pedig csak akkor hajtható végre, ha Póláról, a mostani pólai hadi állapotokról előzetesen pontos és részletes ösmereteik vannak... Én fogom ezt számukra megszerezni. Pár nap mulva már Pólában leszek és ha Isten is ugy akarja, Póla arzenálja felett nemsokára olasz lobogó fog lengeni...

Halkan, suttogva beszélt Mária, de arca azért valósággal kipirult és igy, a nemes izgalom piros rózsáival arcán még szebbnek látszott.

Pár pillanatig szünetet tartott szavaiban, majd halkan folytatta:

- Önhöz azért jöttem, hogy éppen ebben a kémnői szerepemben tanácsát kérjem. Ön részt vett az orosz-japán háboruban és amint ezt meg is irta, arra a meggyőződésre jutott, hogy a japánok győzelmében nagy része volt pompás kémszolgálatuknak, amelynek segélyével már a hadműveletek megkezdésekor részletes képet nyertek az ellenség hadállásairól. Ön ösmeri a japán kémszolgálat titkos szervezését és itt hasznos tanácsokkal szolgálhatna nekem.

Barzini csak most szólalt meg:

- Milyen ruhában és milyen alakban akar Pólában megjelenni?

- Mint utcai gyümölcselárusitónő.

Barzini rágyujtott egy cigarettára. Intenziven csak akkor tudott gondolkozni, ha cigarettázott és belenézhetett a kavargó, gomolygó, szeszélyes formákat felöltő cigarettafüstbe...

- Nem, azt nem tartom valami alkalmas formának. Mint gyümölcsös kofát, önt nem fogják beereszteni semmiféle ekszponáltabb helyre. De mint idegent, mert hiszen ezt azonnal tudni fogják önről, amugy sem engedik majd közelebb olyan helyekre, amelyeknek valami fontosabb stratégiai szerepük van... Valami másról kell gondoskodnia...

Mereven nézett a kékes cigaretta füstfelhőkbe, majd lassan, mintha csak önmagával beszélne, igy szólt:

- Önnek ugy kell megjelennie Pólában, mintha a magasabb társadalmi körökhöz tartoznék. Vagy mint művésznőnek, énekesnőnek...

- Van valami kis hangom, amelyről idegenek is ugy nyilatkoztak, hogy egész kellemes...

- Helyes. Tehát mint énekesnő jelenik meg Pólában. És nem érdeklődik semmiféle katonai titok iránt. Még az arzenálba sem megy el. Hangversenyt fog ott rendezni.

- És aztán? - kérdezte türelmetlenül Mária.

- Van nekem Pólában egy jóbarátom. Egy olasz tüzérszázados, hadifogságban. Carlo di Gamba. Nem ösmeri véletlenül?

- Nem.

- Az nem baj. Rám fog hivatkozni. Én irok is neki pár sort... Pólában a hadifoglyokkal, a tisztekkel amugy sem bánnak valami túlságosan szigoruan, éppen csak hogy a becsületszavukat vették, hogy semmiféle szökési kisérlettel nem próbálkoznak meg. Ön kényelmesen találkozhat vele és tőle mindent megtudhat. Mindenesetre azonban tanácsos lesz, ha előzetesen gondoskodik megfelelő okmányokról, amelyekben ön, idegen néven, mint olasz énekesnő fog szerepelni, aki mondjuk, Oroszországban tartott hangversenykörutat és most is onnan jön...

- Holnap délben utazom. Addig megszerzem ezeket az okmányokat.

- Helyes. Én pedig most, azonnal megirom a levelemet Carlo di Gambának.

Barzini névjegyet vett elő, de mielőtt iráshoz látott volna, még egyszer odafordult Máriához:

- Felesleges talán mondanom, hogy ezt a levelet jól rejtse el.

- A cipőmnek kettős talpa van. Ott senki sem fog rátalálni.

- Helyes! - felelte Barzini és apró, ideges, kuszált betüivel irni kezdett...

X. FEJEZET.
Gyülölet és szerelem.

A pólai parkban már illatoztak a magnóliafák, amelyeknek viaszfényü vastag levelei között vizililiomszerü, kábitó szagu, husos szirmu fehér virágok ültek. A citromfák édes illata összevegyült az olajfabokrok aranysárga virágainak átható szagával és a babérligetek erős illatárjával. A csillagvizsgáló pavillon körül komor, sötétlevelü tömött ciprusok meredtek az égre, mint mozdulatlan őrszemek és a zöld lombok közül idelátszottak a Tegetthoff-emlék bronz alakjai, amint a tavaszi napsütésben ragyogtak.

A park magas platójáról messze el lehetett látni a tenger felé.

Lent, a zöld lombokkal övezett hegy lábánál ott feküdt a hadi kikötő. Az arzenál műhelyeiben, az uszó dokkokban, az óriási emelődaruk körül lázasan folyt a munka. Az elfogott olasz hajókat szerelték fel osztrák ágyukkal és látták el uj páncélokkal, mert az olasz páncélok jóformán hasznavehetetleneknek mutatkoztak. A sérült hajókat sürgősen kitatarozták és ujból harci készenlétbe helyezték, a torpedóosztályban uj torpedólövegeket készitettek, a hajók fedélzetére lövegeket szállitottak és a flotta nagyrészét szénszállitó hajók vették körül, amelyekről lázas gyorsasággal hordták a szenet a nagy vaskolosszusok mélyébe.

Az öböl bejárója előtt csak egy-két torpedóüző hajó cirkált az erődítések közelében.

A tenger nyugodt volt, köd sehol. A sima viztükör fölött pajzánul játszadoztak a napsugarak, összevillantak, szertefutottak, mintha a bársonyos árban millió és millió aranyhalacska nyüzsögne...

A kikötővel szemben, egy magányos házban a tenger felé nyiló ablakok mind nyitva voltak és a nyitott ablakon át beáradt a szobákba a tenger sós levegője és az édes virágillat.

Az ablak előtt, az elegánsan butorozott szoba egyik selyemmel bevont karosszékében, gyászruhás szőke nő ült. Mellette egy olasz tüzértiszt, egyenruhában, de fegyver nélkül.

Most jöttek vissza a tengerész-kórházból és a betegek látása szemmelláthatólag leverőleg hatott rájuk. Komoran és szótlanul ültek egymás mellett.

Hirtelen ágyulövés dördült el. A csillagvizsgáló mozsárágyuja delet jelzett.

A Madonna del' Mare templom campaniléjének harangjai most megszólaltak és csengő hangjuk végighömpölygött a tenger felett és felhallatszott ide, hozzájuk is. A férfi halkan mondta:

- Szegény Marconi, nem él már sokáig!

- Megint egy halott! - felelte csöndesen a nő. - Megint egy nagy emberrel lesz szegényebb a világ! Ó, ez a háboru...

- Verescsaginre emlékeztet a sorsa! Mint a nagy orosz festő, ő sem volt katona és mégis az első áldozatok között szerepel.

- Pedig amikor a flottát elfogták, nem vették észre, hogy megsebesült, máskülönben nem teszik ki egy ilyen hosszu és fárasztó utnak, hanem Lissában ápolták volna!

- Ő már tudta akkor is, hogy megsebesült, de nem tulajdonitott valami nagyobb jelentőséget a dolognak. Egy kartács szilánkja érte csak és ő azt hitte, hogy a seb még az uton teljesen beheged. De mérgezés állott be és mire Pólába érkeztek, sebláza már elérte a legmagasabb fokot.

- Szegény felesége!

- És szegény világ! Egy lángelme készül itthagyni téged... Ő maga is bizonyos már sorsa felől és lázas önkivületében arról beszél, hogy most már csak az az egyedüli kivánsága, hogy utolsó perceiben itáliai olasz álljon ágya mellett.

- De önt azért megösmerte és tudta, hogy olasz tiszt?

- Ó igen, és azt is tudta, hogy fogoly vagyok.

A nő hallgatott és csak pár pillanat mulva szólalt meg ujból.

- Ezentúl mindennap meg fogjuk látogatni.

- Félek, hogy már nem sokáig tehetjük ezt meg! - felelte az olasz tiszt.

Most hallgattak.

A harangok szava is elhalt és a déli órák alatt a kikötőben is félbenmaradt a lázas munka. Az öböl felett a csend teritette ki óriási szárnyát. A nyitott ablakokon még áthatóbb illattal áradt be a tenger erős sós levegője és a virágok kábitó szaga.

Pár percig ültek igy szótlanul. A gyászruhás nő kinézett az ablakon és tekintete végigsiklott a kikötői hajókon. Majd halkan megszólalt:

- Mindegyik hajó itt van! - mondta szomoruan és csöndesen. - Mind itt van. Csak éppen az az egy hiányzik...

Az olasz tiszt nem felelt. Komoran nézett maga elé.

- Nem is fog többé sohasem visszatérni - folytatta szavait a nő, aki ugy látszik választ sem várt a szavaira és csak hangosan gondolkozott. - Ott pihen már a tenger mélyén, a veneziai partok előtt, örök pihenésben...

Az olasz tiszt csendesen felállt és odalépett a halvány arcu szőke nőhöz.

- Éva kisasszony, ne izgassa fel magát. Ami megtörtént, azt már nem lehet többé meg nem történtté tenni.

Halaskuthy Éva visszaforditotta gyönyörü szőke fejét és kimondhatatlan szomorusággal ránézett az olasz tisztre. A szemében ott ült valami zavaros kifejezés, mintha csak most vette volna észre, hogy fönnhangon beszélt és gondolataira választ is kaphatott. Fekete ruhája még jobban kiemelte sápadt arcának szépségét és szőke hajkoronája, a ruha fekete keretében, valósággal csillogott mint egy igazi korona.

- Signor di Gamba, a lélek nyugalmát sem lehet többé visszaadni.

- Éva, ne beszéljen igy! - felelte az olasz tiszt. - A szavai jobban fájnak nekem, jobban égetik a lelkemet, mint a szöges korbácsok ütése égethetné a testemet.

Éva nem felelt. Mozdulatlanul ült ujból helyén és tekintete elsiklott a tenger felett.

- Nézze Éva, valaki, akinek szeretete a szivéhez nőtt, elment maga mellől örökre... De valaki megjelent maga mellett, hogy itt maradjon oldala mellett... örökre. És hogy pótolja azt a szeretetet, amelyet elvesztett!

- Nem! Ez sohasem történhet meg...

- Éva, hiszen tudja, hogy szeretem, hogy imádom, hogy rabszolgája akarok lenni. Talán gyöngédtelenség tőlem, hogy a gyász óráiban igy beszélek, de meg kell tennem, hogy némiképen enyhitsem e szomoru napok komorságát és hogy megtudja végre, hogy egy szerető sziv áll maga mellett e nehéz órákban, aki megosztja magával nagy fájdalmát.

- Nem, Carlo, ne beszéljen.

- Beszélnem kell. Maga gyönge nő, védtelen. Anyátlan és most már, ó, apátlan is. Az a tudat, hogy egyedül áll a világban, elcsüggeszthetné, elvehetné kedvét az élettől. Meg kell hát hogy tudja, hogy a közelében szerető sziv dobog, aki aggódva lesi el a gondolatait és aki a jövendő életben is örökre a maga oldala mellett akar állni. Aki jóbarátja, de aki több is akar lenni, mint csupán jóbarátja.

- Carlo, hallgasson, az égre kérem, hallgasson!

- Amikor elfogtak, kétségbeesésemben öngyilkos akartam lenni. Féltem a fogságtól, féltem attól, hogy kárörvendő pillantásokkal fogok találkozni, hogy gúnyos és kegyetlen lelkek fognak körülvenni fogságomban, akik éreztetni fogják velem szomoru sorsomat. Nem gyávaságból maradtam mégis életben. Arra gondoltam, hogy egyszer vége szakad csak a fogságnak és akkor visszatérhetek hazámba és hasznára lehetek még. Mert az én hazámnak szüksége van még az ilyen elszánt katonákra, akinek se rokona, se családja és aki egész életét hazájának szentelheti... Ó, akkor még a hazámra gondoltam...

- Hallgasson el, Carlo! Ne folytassa...

- De aztán ideérkeztem Pólába és a maguk házába szállásoltak be mint hadifoglyot. Szavamat vették, hogy nem fogok szökést megkisérleni és ennek fejében bizonyos szabadságokhoz jutottam. Akkor még magam sem tudtam, hogy ha a legkedvezőbb alkalom kinálkoznék is a szökésre, én nem szökném meg sohasem ebből a házból...

Éva gyönyörü kék szemében könycseppek jelentek meg.

- A maguk házába kerültem... Szomoru házba. Kárörömtől s gúnyos pillantásoktól tartottam és szomoruságot találtam. Olyan szomoruságot, aminőről azelőtt halvány sejtelmem sem volt. Csendes, szótalan bánatot, nagy és szent szomoruságot.

- Ó apám, én drága jó apám!... - tört ki Évából a zokogás.

- Igen, tudom, hogy őmiatta ilyen szomoru ez a ház. Az öröm városában egy szomoru ház. És ez a bánat oly jól esett a szivemnek, amely szintén fájdalommal volt tele. És ez a szomoruság közelebb hozta a mi lelkünket. Láttam egy szivet, amely az enyémnél is szomorubb, amelyiknek még az én szomoru lelkem vigaszára is szükség van... És megpróbáltam vigaszt és reménységet adni ennek a szomoru szivnek és észre se vettem, hogy alig pár nap alatt az én részvétemből a szerelem virágzott ki. Az igaz, a nagy, az örök szerelem...

- Carlo, hallgasson, hallgasson! - mondta halkan Éva, akinek könnyei már felszáradtak.

- Szeretem! Őszinte, becsületes szivvel mondhatom, hogy szeretem. Soha életemben hazámon kivül még nem szerettem senkit. Apámat, anyámat nem ösmertem. Rokonaim nincsenek... De a maga kedvéért egyetlen szerelmemet, a hazámat is otthagynám. A maga hazája elvesztette egy harcos fiát. Az én személyemben kapni fog egy másikat. Folyamodni fogok, hogy elnyerhessem az osztrák állampolgárságot és belépek az osztrák hadseregbe. És ha magának nincs kifogása ellene, a gyászév letelte után oltár elé vezetem mint menyasszonyomat...

Éva az olasz tisztre emelte nagy kék szemét és mondhatatlan szomorusággal megszólalt:

- Signor di Gamba, ne beszéljünk erről. Ez sohasem fog megtörténhetni!

- De miért nem, Éva, miért nem? Nem szeret? Gyülöl? Megvet?

- Nem vetem meg. Mégsem lehet a dologból semmi. Soha! Érti, soha!

- De miért nem? Éva, miért nem?

Éva szavai eddig elfojtott indulattól remegtek, de most határozottak voltak:

- Nem lehet! Nem lehet! Nem mondom, hogy nem éreznék maga iránt valami rokonszenvet, de éppen mert érzek, éppen azért nem lehet.

- Nem értem, Éva!

- Meg fog érteni. Az én drága apám volt az egyetlen lélek, aki szeretettel állott mellettem. Olyan szeretettel, aminőnek talán az egész földkerekségén nem volt még párja. Korán elvesztettem anyámat és ő egymaga az atyai szeretet mellett pótolta az anyai szeretetet is. Gondozott, ápolt, nevelt, gyöngéd volt hozzám és figyelmes, mint egy ifju lovag, őszinte, mint egy igaz barát és önfeláldozó, mint egy anya és egy apa. És az apám, az én drága, imádott apám, olasz ágyuk golyójától esett el. Az ön honfitársainak golyójától. Az ön erődítésének golyójától. Talán éppen az ön ágyui egyikének golyójától. Mert ön tüzér. Ön történetesen ugyanabban az erődítésben harcolt, amely az ő hajóját elpusztitotta. És talán éppen ön állott akkor amellett az ágyu mellett, amelynek lövege az ő hajóját találta, talán éppen az ön parancsára szegezték azt az ágyut az ő hajójára, amely ettől a golyótól elsülyedt és a hullámsirba temette el a hajóval együtt az én drága apámat... Talán éppen ön irányitotta azt az ágyut, ön célozott vele és ön sütötte is el... Talán éppen ön az én apám gyilkosa...

- Éva, az Istenért!... - tört ki megdöbbenve Carlo.

- Ne tiltakozzék! Bármit mond is, hiábavaló! Az én lelkembe befészkelődött ez a gondolat, tanyát ütött ott és onnan nem lehet többé kiüzni... Én önben mindenkor az én apám gyilkosát fogom látni, akinek én sohasem lehetek a felesége. Ez a gondolat ijesztő árnyával kettőnk közé állott és sohasem fogja megengedni, hogy a mi lelkünk szoros közellétbe jusson egymással...

- Éva, mindenre ami szent, mondom önnek...

- Nem, ne folytassa! Bármit mond is, ami ezt a gyanumat el akarná oszlatni, én nem fogok hinni az ön szavainak.

- Éva, én mégis remélek.

- Ne reméljen. Ez a gondolat oly erős bennem, hogy azt sem szavakkal, sem tettekkel el nem távolithatja a lelkemből. Én sohasem leszek a maga felesége!

XI. FEJEZET.
Egy paraszti levél.

Kerekes Andrásné asszonynak

Tisza-Derzs,
Nagy Magyarországban.

Édes öreg szülém, kelt ezen irásom Venezia városában, ahun már vagy egy hete rostokolunk, mert ahogy Kassa városábul elinditották a mi zászlóaljunkat, szünet nélkül utaztunk hun vasbikával, hun meg hajóval, amelikkel egy teljes napik gyüttünk Fiume városábul a nagy tengeren keresztül ide Veneziába, mert hogy az itt mán talján város és a gőzösön meg a hajón is már igön-igön sokan vótunk, osztán a gőzös sok kocsiját hogy megszámoltam, hát ötvennyóc kocsi volt ott egymásba fogva, osztán mindegyik tele volt magyar bakával, aki mind igön hangos volt, osztán azt énekelték, hogy megy a gőzös, megy a gőzös Fiumába, onnan is a taljánoknak országába, de hát ez nem vótt egészen igaz dolog, mer csak Fiumáig mentünk a gőzösön, oszt ottan hajóra szállottunk és nagy gőzös hajón gyüttünk ide, sok századmagunkkal a talián városba, amellik most már nem is talián város többet, mert hogy mink vagyunk már itten az urak, mert hogy a mi matrózaink már belűtték itt a taliánok hajóit meg a várakat, osztán már ki is kergették innen a cifracsákóju, pofoncsapott csákóju, nagy vörös tollas csákóju talián katonákat, osztán mán Ferenc Jóska katonái állanak posztot a várakban, meg Ferenc Jóska hajói füstölögnek a partok előtt, meg mi magyar bakák lakunk a kaszárnyákba, meg táborozunk a nagy piacon, amit itt a tiszalöki pálinkás Márkus zsidórul neveztek el, meg a nagy csudaszépséges templomot is arrul hiják, pedig hogy az keresztény templom vóna, de azután igön-nagyon szépséges templom is az, mer hogy szebb is mint akár a nagy kassai dóm is, mert ennek az eleje is ki van pingálva, osztán nagy arany lovak vannak rajta, de meg bévülről is csupa pingálás meg arany az egész, osztán a nagy oltára olyan, hogy olyant még piros pünkösd napján se álmodhat öreg szülém, de meg azután mellette van egy még gyönyörüségesebb palota, amelyiknek olyan furcsa neve van, hogy azt le se tudom irni öreg szülémnek, osztán a nagy templom előtt tömérdek galamb pipiskél, amelikek olyan kezesek, akárcsak az otthonvaló galambducban a mi ezüstös bögyü nagy galambjaink, osztán a kezünkből csipegetik ki rózsaszinü kis csőrükkel a prófuntmorzsákat, pedig itt köröskörül tenger volna, hogy még a házak is a tengerbe álldogálnak redves cölöpökön, de osztán nagyon fázhat is szegényeknek éjszakáknak idején a lábuk a vizben, mert hogy itt még az utcák is vizből vannak, osztán az ember gyalogszerrel nem is járhat bennük, csak ugy ladikokkal meg lélekvesztő csónakokkal, akárcsak árviz idején mifelénk a töltés alatt, ahun a Marissal jártunk most harmadesztendeje is a nagy áradásokkor, amikor az ő házukat elöntötte a Tisza, osztán elvitte még a szakajtót is az udvarházbul a pitvar padkájárul, ahun pedig igön-igön gyakorta elüldögéltünk, mert hogy kéröm édös öreg szülémet, hogy mondja meg a Marisnak, hogy várjon meg engem, mert hogy nekem nemsokára letelik a harmadik esztendőm is, osztán mint sarzsi jövök haza, osztán ez nem is kis tisztesség a falura, hogy a falu egyik legénye a háboruból jön haza, mert hogy most már mindennap husz vagy harminc hajóval is hozzák ide Ferenc Jóska katonáit, osztán ha elegen leszünk, megyünk a taliánok ellen, beljebb az ő országukba, osztán csak megsegit majd az Uristen, hogy egészségben juthassak majd haza, talán még medáliával is a lövészbojt mellett, mert hogy az már itt fityeg a mundéromon, mert hát nemsokára már indulunk innen, Veneziábul is és a főhadnagy ur azt mondja, hogy Solferino felé megyünk, ahun már az öreg Tamási Ferkó bácsi is hadakozott, aminthogy ő mondta kukoricafosztás idején, mert hogy most mi is arrafelé megyünk, de most már fujják a takarodót, gyünnek haza a többi bakák is, osztán én nem akarom, hogy azok lássák, hogy itt levelet irok,

mint egy kákabélü tollrágó, mert hogy azok kicsufolnának, de meg azután a kezem is belefáradt mán a betüvetésbe, mert hogy a toll fogásátul mán igen elszoktak az ujjaim meg a kezemfeje is, hát zárom levelem és maradok öreg szülémnek mindétig szerető fia, Kerekes András káplár, 6-dik hadtest, 34-dik gyalogezred, hatodik század.

XII. FEJEZET.
A nagy csata - táviratokban.

A római Piazza San Silvestro fehér postapalolájának ujságirói táviró szobájában már a kora délelőtti órákban együtt ültek a római ujságirók. Német, angol, spanyol, francia és olasz ujságirók várták a táviratokat, amelyek az olasz, osztrák és magyar csapatok mozdulatairól adnak hirt. Az előcsapatok már napok óta apróbb csatározásokba bocsájtkoztak és a had-mozdulatok már annyira előre haladtak, hogy a legközelebbi napokban várható is volt már a döntő összeütközés.

Guelfo Civinini, a milanói „Coriere della Sera" római főmunkatársa idegesen meg-megsimogatta fekete kecskeszakállát és pergő beszédmodorában igy szólt:

- Ugy látszik, megint Mantua lesz a hadműveletek bázisa, mint 1859-ben. És a véletlen szeszélyes játéka, hogy az ellenséges csapatok fővezére, Benedek utóda, megint magyar ember: Tallóczy.

- Ösmerem még Bécsből - mondta de Fiori, a „Neue Freie Presse" tudósitója. - Hatalmas szál férfi és pompás katona. Ez még ki fogja köszörülni a solferinói csorbát. Máris áttört a havasokon, boszorkányos gyorsasággal előre nyomult és a főserege is bent jár Itáliában.

Monicelli, a nápolyi „Mattino" levelezője felkacagott:

- Solferinónál ujból kudarc fogja érni az osztrák-magyar csapatokat! És Veneziát vissza-foglaljuk! Ugy is csak annak köszönheti az ellenség eddigi sikereit, hogy támadása váratlanul ért. Meglepett bennünket. Senki sem gondolt arra, hogy egykori szövetségesünk huszonnégy óra alatt ellenségünk lesz.

De Fiori gúnyos nevetést fojtott el magában. Aztán tiltakozni akart Monicelli szavai ellen, de végül csak éppen arra szoritkozott, hogy ezt a kitérő megjegyzést tette:

- Azt el kell ösmernie mindenkinek, hogy a haditervük pompásan volt kidolgozva. A hajnali támadás Venezia ellen, a montenegrói csapatok visszaszoritása, Szerbia leszerelése és a második lissai ütközet, szinte emberfeletti gyorsasággal és ügyességgel volt szervezve. Ezek az emberek mindenre gondoltak. Közben lázasan folyt a mozgósitás és a csapatszállitás is és most már egész hadtestek állanak harci készenlétben az olasz hadsereggel szemben.

Brown, egy amerikai ujságiró nyugodt flegmával jegyezte meg:

- Most ők vannak előnyben.

Civinini felpattant:

- Előny, előny!... De nem becsületes uton jutottak hozzá.

Az amerikai nyugodtan felelte:

- A háboruban csak annak van igaza, aki győz.

Kinos csend állott be, amely pár percig is eltartott. Szinte azt is lehetett hallani, amint az ujságirók szivarjaikat és cigarettáikat szivták és nagyokat szippantottak. A piazzán a villamosok csöngettek és a bérkocsisok ostoraikat pattogtatták.

Monicelli törte meg végre a nagy csendet:

- Ugy látszik, - kezdte szavait - a léghajókra még nem lehet fontos szerepet bizni a háboruban. Tegnap is jött egy távirat, amely azt közölte, hogy egy osztrák kormányozható léghajót, amely a mi csapataink állását akarta kikémlelni, rostává lőttek az olasz tüzérek.

Egy nyurga, szőke orosz ujságiró, aki azelőtt mérnök volt, komoly arccal felelte:

- Ezt én már hat évvel ezelőtt kimutattam a lapomban, amikor arról volt szó, hogy Oroszország milliókat áldozzon kormányozható léghajók beszerzésére. Ágyukkal, amelyek legyező alakban szétszórják apróbb golyókkal telt kartácsaikat, abszolut biztossággal tönkre lehet tenni a léghajókat. Csak egyetlen egy golyó találja az aránylag nagy célzási felületet nyujtó gáztartó burkot és az egész léghajó - kaput! Lezuhan a földre, mint egy elejtett zsák. Hogy magasabbra is repülhet? Hogyne, de az ágyugolyók ott is utolérhetik. Vizszintes célzásnál az ágyulövegek tizenöt kilométernyire is pontosan célba találnak. Függőleges célzásnál, tegyük fel, hogy egy harmadrészt veszitenek hatásfokukból. Akkor is még tiz kilométernyi magasságig is állandó veszedelmet jelentenek számukra a szárazföldi ágyuk. Tiz kilométernél, vagyis tizezer méternél magasabbra hiába emelkednének a léghajók. Ott a légnyomás változása már annyira érezhető, hogy állandó rosszullétet okoz a légi utasok között, de meg onnan már kémlelni sem lehet, mert vagy felhők terülnek el alattuk és akkor semmit sem láthatnak, vagy tiszta, jó idő van, de ekkor is csak elmosódva és bizonytalanul lát le a szem ebből a rengeteg magasságból... Ez a kémlelés. A támadásról, bombavetésről kár szót is fecsérelni, hiszen a hágai egyezmény értelmében a léghajót ilyen célokra tilos használni...

Az orosz hosszan és kényelmesen beszélt, közben füstfellegeket eregetett kurtaszáru pipájából és kezével nagy köröket irt le a levegőben. De a beszéde olyan száraz volt, a hangja olyan szürke tónusu, mint valami szakszerü előadás a mérnökök egyesületében, ugy hogy a végén már senki sem figyelt rá.

Ekkor hirtelen egy postaszolga jelent meg, hogy a fekete táblára felragassza a legujabb táviratot, amelyet a haditudósitók küldenek és amely táviratnak szövegét az ujságirók azonnal megtáviratozzák lapjaiknak. De most már az ideges kiváncsiság oly magas fokra hágott, hogy az egyik ujságiró kiragadta a postaszolga kezéből a táviratot és sietve felolvasta a többieknek.

A távirat szövege ez volt:

> Solferino, reggel 8 óra. A jelentések szerint északról mind nagyobb osztrák-magyar csapatok nyomulnak elő, erős tüzérütegek védelme alatt. Messziről gyenge ágyutüzelés hallható. Az olasz elővéd védelmi állásából támadásra fejlődik. Erős harc várható.

Az ujságirók szótlanul hallgatták végig a távirat szövegét és sietve ültek iróasztalaikhoz, hogy lapjaik számára megszövegezzék a jelentést. A postaszolga várt a táviratokra és pár pillanat alatt összeszedve, már el is tünt.

A hangulat egyszerre megváltozott. Most már nem vitatkoztak az ujságirók, hanem ideges készenlétben állottak. Érezték, hogy mára nagy munka vár reájuk, amely az ő idegeiket is meg fogja viselni és magukban mindnyájan készültek már erre az előrelátható lázas munkára.

- Éreztem, hogy ma lesz a döntő csata napja! - mormogta maga elé Monicelli. - Pedig mára találkozóm volt a Villa Borgheseben egy szép asszonnyal. De ugy látszik, fuccs mára a szerelmi légyott!

Senki sem felelt.

A nyurga orosz hosszu léptekkel járta végig a termet.

Ujabb táviratot hoztak. Civinini hangosan olvasta fel:

Érkezett a Monte Mario drótnélküli táviró állomására. Feladták a mantovai főtáborban. Reggel 8 óra 10 perckor. Az egész hadsereg megmozdult. Az ellenség főcsapatai még a legerősebb tábori messzelátóval sem láthatók, de az ágyuk már megszólaltak. A 12-ik kerékpárezred egyik különitménye harcba keveredett az osztrák és magyar hegyivadászok egyik előretolt századával, amelyet rövid tüzelés után megsemmisitettek. A mi veszteségeinkről hiányzanak bővebb jelentések, de ezek előreláthatólag jelentéktelenek.

Monicelli felkiáltott:

- Győzünk! Mondtam, hogy győzünk!

Lázas gyorsasággal irták az ujságirók a táviratokat, amikor ujból megjelent egy postaszolga a távirattal.

Ennek szövege igy szólt:

Solferino, reggel 9 óra. Borghese-Palli herceg főhadparancsnok éppen most érkezett a faluba táborkarával. A 6-ik olasz tüzérezred elsáncolta magát a magaslatokon. Az ágyuk máris golyóváltásba bocsájtkoztak az ellenség tüzérségével, amely a távolabbi hegyek mellől, szinte láthatatlanul tüzel mozsárágyuival. A patak mentén az osztrák és magyar huszárság, amely felderitő szolgálatra volt kirendelve, összeütközött a 46-ik gyalogezred előőrsével. Az ellenség megfutamodott.

- A második Solferino! - ujjongott Monicelli, de senki sem felelt szavaira.

A tollak hangosan sercegtek.

Amikor munkájukkal már elkészültek és a szolga el is vitte már a megszövegezett táviratokat, ők még mindig szótalanul ültek iróasztaluknál és elrévedezve néztek maguk elé. Csak jó idő mulva indult meg ujból a beszélgetés, de ez most halk és csöndes volt.

Az ujságirók ott érezték fejük felett a nagy események előszelét...

Az ujabb távirat, amely érkezett, már 10 óráról volt keltezve és a solferinói főhadiszállásról jött. Szólt pedig a következőképen:

Borghese-Palli herceg táborkarával a közeli dombra lovagolt. Az ellenséges tüzérség ágyuit már felvontatták a szemközti magaslatokra, ahonnan az olasz 7-ik, 10-ik és 14-ik gránátos ezredet gyilkos, koncentrált bombázással sikerült visszavonulásra kényszeriteniök. A tüzérség erősen dolgozik. Hadállásainkat egyéb helyeken erősen tartjuk.

Rögtön utána a drótnélküli táviróállomásról jött jelentés:

Solferino, délelőtt 10 óra 30 perc. Az ellenség tüzérsége elhallgattatta a mi centrumunkat. A tartaléktüzérség most vonul fel. A harcmező északi részén, az osztrák és magyar ágyuk védelme alatt az ellenség már megkezdte a puskaharcot.

Az ujságiró-teremben idegbénitó csönd lett urrá. Még az angol ujságiró is elfelejtett az iróasztalhoz ülni, hogy megirja táviratát.

Déli tizenkét óra is elmult már, amikor ujabb jelentés érkezett. Monicelli olvasta fel és hangja az első pár szó után már idegesen reszketni kezdett és arca halottfehér lett:

A Monte Mario drótnélküli táviróállomására érkezett távirat szerint az olasz tüzérséget az ellenség minden vonalon visszavonulásra kényszeritette. Védett állásainkat feladtuk. Tallóczy ágyui elfoglalták az összes magaslatokat és tüzérségének védelme alatt a két fősereg gyalogsága is összeütközött már. Véres és kétségbeesett harc folyik. Az olasz gyalogság poziciója is megrendült.

Ekkor már a városba is kiszivárogtak a hirek a most folyó döntő csatáról és az ujságiró-termet valósággal elözönlötték a megrémült kiváncsi asszonyok és férfiak. Mindegyiknek ott volt valami rokona, fia, vőlegénye vagy hozzátartozója a harctéren és mindegyiknek szivében rémes aggodalmakat váltott ki a nagy ütközet hire. A kiváncsiak ideges és türelmetlen tömege már benyomult az ujságirók termébe és kiáltozva, siránkozva, ujabb és ujabb részleteket követelve, körülállta az iróasztalokat és megzavarta az ujságirókat munkájukban.

Végre is erőszakkal kellett a termet kiürittetniök, de szerencséjükre ugyanekkor már megjelentek a római lapok külön kiadásai is és erőstorku rikkancsok száguldtak végig az utcán. A felháborodott tömeg, amely éppen az előtt állott, hogy a postapalotát és főleg az ujságirói termet megostromolja, most a lapok rendkivüli kiadásában lelte meg ideges kiváncsiságának kielégitését és ezáltal figyelme elfordult a Piazza San Silvestro fehér palotájától...

Az ujságirók, ott a teremben sietve elfogyasztották a villásreggelijüket, amelyet a szomszédos „Aragno" kávéházból, vagy a „Gambrinus" trattoriájából hozattak és maguk is idegesen várták a további táviratokat.

De már esti hat óra is elmult és még mindig ujabb hirek nélkül állottak. Gyötrelmes perceket, sőt órákat éltek itt végig ők maguk is ebben az idegölő várakozásban. Tudták, érezték, hogy most folyik az ütközet utolsó fejezete, most dől el tulajdonképen a csata sorsa, hogy ki lesz a győztes és ki a vesztes fél, és ők itt semmi bizonyosat sem tudnak az eseményekről...

Hét óra felé járt már az idő, amikor ujból megjelent egy postaszolga az ajtóban és kezében táviratot tartott.

A higgadt amerikai ujságiró állott legközelebb az ajtóhoz és ő volt az, aki most izgatottan kiragadta a szolga kezéből a papirost és hangosan olvasta:

> Érkezett a Monte Mario drótnélküli táviró állomására. Feladták este 6 óra 10 perckor. A solferinoi táviró vezetéke el van vágva. Solferino az ellenség kezében. A csata sorsa eldőlt. Az olasz csapatok sietve visszavonulnak. A rend felbomlott. Csapataink valósággal meg vannak tizedelve. Tömérdek fogoly, sebesült és halott. Borghese-Palli főparancsnok fogságban.

Az ujságirók fehérre vált arccal, megdöbbenve hallgatták az amerikai tört olasz beszédét. Mintha megmeredtek volna és nyelvük megbénult, egyik sem szólt egy szót sem.

De hirtelen görcsös, fuldokló zokogás hallatszott, egy fej nagyot koppanva aláhanyatlott egy iróasztalra és egy rekedt, siró, elfojtott hang kétségbeesetten felhördült:

- Ó, én Itáliám, én drága Itáliám...

Monicelli sirt...

XIII. FEJEZET.
Levél a fogságból.

A „Corriere della Sera” napok óta gyászkeretben jelent meg. A legnagyobb olasz napilap, az olasz közvéleménynek ez a sulyos szavu irányitója, nem áltatta többé önmagát hiu alakoskodással. A vereség megtörtént. És volt bátorsága ezt beösmerni.

Az utóbbi napokban azonban a lap olvasói nélkülözni voltak kénytelenek Luigi Barzininek szines harctéri tudósitásait. Már-már attól tartottak, hogy Barzini is elesett, amikor pár nap mulva maga a „Corriere della Sera” jelentette pár soros hirben, hogy kiváló munkatársa az ellenség kezeibe került. Pontosan három nap mulva azonban már ujból ott láthatták Barzini nevét a lap főlapján, egy cikk alatt.

A cikk igy szólott:

Hősökről.

Fogságból irom ezt a levelet. Az osztrák és magyar hadsereg hadifoglya vagyok, amely Borghese-Palli herceggel, az olasz hadvezérrel együtt engem is elfogott a főhadiszálláson. Nem az elfogatásunkról akarok most beszámolni, de pár sort szeretnék áldozni a hősök emlékének.

A hősök... Mert ma is vannak még hősök, a modern hadifegyverek korában, amikor a hadsereg szinte láthatatlan ellenséggel harcol és amikor az egyesek minden erénye elvész a tömeg harcában. Ma tömegek harca a háboru és a technikáé. De a hősiesség érzése azért él még, az egyénben éppen ugy, mint a tömegben, amelyben éppen ugy meg van a bátorság, a vakmerőség és önfeláldozás érzése. Csakhogy itt is a pszihológiát kell keresnünk.

Szeretném, ha ennek a kornak is meg volna a maga Napoleonja, aki fejedelmileg jutalmazná meg a hősöket és aki az elesetteknek minden kőnél és ércnél maradandóbb emléket tudna állitani a hősök emlékének áldozó fönséges szavakban, amelyek egy Napoleon lelkéből fakadtak és az egész világ szivéhez szólanak... Mert nemcsak a mult hőseiben bámulatraméltó az a nagy lelki erő és lelki nemesség, amely hősi tettekre késztette őket. A mai hősökben, azokban az egyszerü gyalogos katonákban, tüzérekben, huszárokban és hegyi vadászokban még csodálatraméltóbbak ezek az erények. A történelmi hősök idejében a katonaság csak a háborura nevelődött és a békében is a háborura készült. A mai katonák béke idején egyszerü földmivesek, iparosok, pásztorok, gyári munkások, akik nem szoktak a fegyverviseléshez és akiknek az életben más szociális szerepük van, mint a fegyverforgatás. Nekik a katonáskodás csak teher, amely elszakitja őket rendes foglalkozásuktól, amely elvonja őket a kenyérkeresetüktől és családjuktól. És mégis, ha a komoly óra beköszöntött, mindezt elfelejtik, az ő gondjaik és bajaik háttérbe szorulnak és most már csak egy nagy és nemes szempontot ösmernek, a nemzet érdekét, a haza érdekét, amelyért minden áldozatot meg kell hozni. És feláldozzák érte egyetlen kincsüket: az életüket. És mindezt nem is anyagi jutalmakért, amelyből semmi sem jut nekik, nem a dicsőségért, mert hiszen ők az örök névtelenek, nem is a hangzatos jelszavakért, mert az ő egyszerü lelkük ezeket meg sem érti, hanem csak egyért: a hazáért, amelynek fogalma nem is tisztán, csak elmosódva, de azért szuggesztiv erővel, ellenállhatatlan hatással él primitiv lelkükben.

A solferinói harctéren megrenditő szépségében láttam a hazafias érzésnek tanujelét. A kötelességérzetnek fenséges bizonyságát.

Az ágyukat már elhallgattatta az ellenség, csak a tizenkettedik tüzérezred egyik ütege állta még a harcot, rendithetetlenül, bár az én szememben hiábavalóan.

Odalovagoltam az üteghez.

Az üteg parancsnoka, egy fiatal főhadnagy, holtan hevert az egyik társzekér mellett, a domboldalban. Egy altiszt vezényelt.

Amikor engem meglátott, csak egy pillantást vetett rám. Komolyan, higgadtan, csodálatos nyugalommal osztotta tovább a parancsokat.

- Miért nem menekülnek? - kérdeztem idegesen. - A többi ütegek mind harcképtelenek és maguk sem állhatják már soká az ellenség gyilkos tüzelését...

- Az az én dolgom! - felelte közömbösen.

- A centrum ágyuit már elhallgattatták.

- Tudom! - felelte kurtán.

- A sereg már visszavonul.

- Tudom.

- Maguk mit akarnak? A biztos halál vár itt magukra.

- Tudom.

- Az ellenség koncentrált ágyutüzében tiz percig sem tarthatják meg poziciójukat.

- Megtartjuk, ameddig csak birjuk!

- Miért nem menekülnek? A maguk életére még szüksége lesz Itáliának.

- Mireánk most itt van szükség. Az ellenség csak ezen a völgyön át nyomulhat előre és nekünk, bármily áron, fel kell tartóztatnunk őket! - evvel nyugodtan hátat forditott nekem.

Tovább vágtattam. A lovam idegesen kapkodta fejét. Mögöttem ágyugolyók csaptak le és a föld porzott, amint földet értek a lövegek.

A főcsapatokat akartam elérni, de közben idegesen vissza-visszanéztem. Hirtelen porfelhő csapott fel mögöttem, éles robbanások hallatszottak. Amikor a füst és porfelhő eloszlott, az üteg már elhallgatott.

Ember nem maradhatott ott élve...

Amikor a magyar huszárság elfogott és az ellenséges főhadiszállásba vitt, az uton hegyivadászok hevertek... Csupa sebesült... A magyar tiszt egyszerre leugrott lováról és egy tizedeshez lépett. A jobb karja cafatokban lógott és a szerencsétlen szó nélkül türte szenvedéseit. A mozgókórházba akarták bevinni, de amikor a tiszt feléje közeledett, balkarjával, amelyik még ép volt, kirántotta bajonettjét és hirtelen sziven szurta önmagát...

A hadi kórházban az olasz fogoly sebesülteket látogattam meg ma. Többé nem megyek közéjük.

Egy toszkánai tüzérfiu, éppen akkor, amidőn ágya mellett elhaladtam, tépte fel, talán seblázában, a kötelékeit:

- Minek éljek?... - kiáltotta kétségbeesetten. - Minek éljek, amikor Itália elveszett!...

A foglyoktól, akiket sebesülés nem ért, természetesen elszedték a fegyvereket, sőt még a zsebkéseket is. És mégis mindennap nem egyet találnak meg holtan. A ruhájukból szalagokat tépnek s azzal fojtják meg magukat. Van, aki az ingét kötélnek csavarja össze és arra akasztja magát.

Pedig jól bánnak velük... Emberségesen...

Találkoztam egy ostiai pásztorral, aki közlegény a nyolcadik gyalogos ezredben. A századából csak ő maradt élve... És ő irigyli valamennyi elesettet.

Az ellenség sebesültjei között is voltam. Azok nyugodtan türik a sebeiket. Hogy miért viselik a háborut, annak igazi okát talán egyik sem tudja. Gyülöletet egyik sem érez és hogy megsebesültek, azt valamennyien természetesnek találják... Miért éppen őket kerülték volna el az ellenséges golyók?...

Egyik-másik csodákat tud mesélni a mi katonáinkról. A hatodik lovasezred egyik százada véletlenül az ellenségnek erősebb csapatával találkozott. A gyalogság négyszöget formált, amely ellen a lovasság sohasem támadhat. És a mi lovasságunk mégis vakon rohant a szuronyerdőnek és pillanat alatt széjjelszórta...

Az a magyar baka is, aki mindezt elmondta, bizonyos Kerekes András nevezetü, ebben a rohamban kapta sebét. A mellét berugta egy ló és balvállától derekáig hatalmas kardvágást kapott... A holnapot aligha éri meg.

Egy lengyel ulánus akkor kapta sebét, amikor az osztrák és magyar tüzérség már elhallgattatta egyik ütegünket és egy ulánus csapat bekeritette a szétroncsolt üteg legénységét. A fogság elkerülhetetlen volt immár. Minden menekülés haszontalan kisérlet. Minden további támadás hiábavaló. És mégis az egyik olasz tüzér tizedes széles kardjával feléje sujtott és most fején egy tizennégy centiméter hosszu seb felett vászonkötés fehérlik.

Száz és száz esetet tudnék még itt felsorolni ezekről a névtelen hősökről. De ide nem riportszerü adatfelsorolások kellenek. De költemények. Szárnyaló ódák, vagy még helyesebben borongó elégiák...

Luigi Barzini.

Látta:
Az osztrák és magyar hadvezetőség.

Pecsét.

Aláirás:
Tallóczy.

XIV. FEJEZET.
Az énekesnő.

Falragaszok hirdették, hogy Ottilia Calimbeni, a hirneves olasz énekesnő Oroszországból visszatérve, Pólában tart hangversenyt a nagyszálló disztermében.

Pólában a művészi események béke idején is fölöttébb ritkák, most a háborus időkben pedig ez a hangverseny igazi szenzációt jelentett. A hir első napján már valamennyi jegy elkelt, bár Ottilia Calimbeni nevét nem igen ösmerték. De művészi élvezetekben oly kevés része volt Pólának, hogy most nem is törődtek avval, hacsak egy harmadrangu művésznőt hallhatnak is, csak művészet, ének és zene legyen. A jegyek nagyrésze természetesen a fogoly olasz tisztek körében kelt el, akik már előre örültek, hogy itáliai olasz ajkáról hallhatják az olasz nyelv muzsikáját.

Ottilia Calimbeni valóban nem mutatkozott valami elsőrangu csillagnak az énekművészet egén. Közepes erősségü kis hangja elég kellemes volt ugyan, de az iskolázottság hiányát már az első taktusok után is erősen érezte a műértő közönség. A programm összeállitásában sem mutatott a művésznő magasabb művészi célokra való törekvést és egy-két könnyebb Schumann-dalon kivül főként könnyebb operákból állitotta össze a műsort. A közönség mindamellett ünnepelte és nem egy szám után lelkes taps viharzott fel.

A Carmen „Habanera”-ja után az egyik jegyszedő Carlo di Gambához tartott, aki a második sor saroküléséről hallgatta a művésznő énekét.

- A művésznő kéreti di Gamba urat, hogy a hangverseny után keresse fel a szállóbeli szobájában.

Carlo di Gamba csodálkozva nézett a jegyszedőre:

- Engem kéret a művésznő?

- Igen.

- De hiszen én nem is ösmerem.

- A művésznő azt mondta, hogy di Gamba ur gyermekkori ösmerőse és ha talán nem is méltóztatik többé reá emlékezni, azért mégis okvetlenül keresse fel.

Carlo di Gamba sehogysem emlékezett arra, hogy neki valaha Ottilia Calimbeni nevü, gyermekkori ösmerőse lett volna. De a művésznőknél nem ritka eset, hogy a saját nevüket leteszik és helyette valami jóhangzásu idegen nevet vesznek fel és igy lehet, hogy emiatt nem emlékezik a névre... És az arc? Nem, ezt az arcot sem látta még sohasem.

Tétovázott, hogy felkeresse-e? Most, hogy a szive tele volt Éva képével, a többi nő egyáltalán nem érdekelte és minden gondolata csak Éva körül rajzott.

De hátha ez a nő, nem mint nő akar vele beszélni? Hátha valóban oka van rá, hogy evvel a kis ravasz fortéllyal éljen? Talán csak azért hivatkozott régi ösmeretségükre, hogy idegenek előtt ne legyen feltünő az, hogy magához kéreti?

Ahogy igy gondolkozott, minderősebben érezte kialakulni az elhatározást, hogy igen is, felkeresi Ottilia Calimbenit. A titkos ok, amely önmaga előtt sem bontakozott ki teljesen, de amely mégis már-már arra késztette, hogy udvariatlanul megtagadja egy nő kivánságának teljesitését, ugy is az volt, hogy folyton számitásba vette azt is, mit fog szólni Éva a látogatáshoz?... De aztán megnyugtatta magát. Egy idegen uri nő meghivását nem utasithatja vissza... És aztán, ő nem is a nőt látogatja meg, hanem honfitársát...

Amikor a hangversenynek vége volt, még egy félórácskát sétált a Riván, majd bekopogtatott Ottilia Calimbeni ajtaján.

A művésznő eléje sietett, majd mentegetőzve mondotta:

- Bocsássa meg, hogy idefárasztottam. Igazán mulhatatlanul beszélnem kellett ma önnel. Hogy miért, ezt azonnal tudni fogja, ha barátjának, Barzininek levelét elolvassa.

Di Gamba csodálkozva nézett a nőre. Oroszországból jön és mégis Barzinitől hoz levelet?! De igazán csak akkor csodálkozott el, amikor végig olvasta Barzini sorait.

- Hogyan, hát ön nem Ottilia Calimbeni?

- Nem. Andolfatto-Fortunato Mária vagyok.

- Andolfatto-Fortunato?

- Igen, a Triesztben elfogott alpesi hegyivadász-százados huga.

- És mi az a fontos titkos diplomáciai kiküldetés, amelyről Barzini barátom ir és amelyben felkér, hogy önnek segitségére legyek?

- Rögtön elmondom azt is - felelte a nő, de előbb óvatosan az ajtóhoz lépett és ráforditotta a kulcsot a zárra. - Azért kellett mindenáron önnel beszélnem, mert Barzini olyan embernek festette le önt előttem, aki jó olasz hazafi és akire fontos kiküldetésemben okvetlenül számithatok.

Di Gamba kiváncsian nézett a nőre.

- Én nem vagyok sem Ottilia Calimbeni, sem énekesnő. Erre a cimre és erre a szerepre csak azért volt szükségem, hogy zavartalanul juthassak el Pólába és beszélhessek önnel. Engem az olasz hadvezetőség küldött ki, hogy részletes felvilágositással szolgáljak a pólai katonai viszonyokról, mert Póla ellen vakmerő támadás készül, amelyhez feltétlenül szükséges a terepviszonyok pontos ösmerése...

- Támadás Póla ellen? - kérdezte megdöbbenve Carlo di Gamba. - Hisz az kész esztelenség...

- A haditerv olyan, hogy az a legnagyobb vakmerőséget is igazolja.

- És mi volna most az én szerepem?

- Előbb az enyémmel kell tisztába jönnie. Engem tehát azért küldtek ki, hogy a terepviszonyokat kitanulmányozzam. Én azonban jóformán meg sem mozdulhatok. A határon átengedtek ugyan, de az okmányaimat olyan tüzetesen megvizsgálták, hogy én azonnal észrevettem, hogy gyanus vagyok a szemükben. Azért mégis szabad utazást engedtek nekem, de én már Pólába való megérkezésemkor észrevettem, hogy titkos rendőrök megfigyelnek. Most is állandó titkos felügyelet alatt állok, de igyekszem elkerülni gyanujukat és még a Rivára sem igen megyek sétálni, mert onnan az arzenálba lehet látni, nem hogy még az arzenálba mennék. Már pedig nekem okvetlenül meg kell tudnom mindent az arzenálról és az erődökről. És itt kezdődik az ön szerepe. Ön tisztekkel érintkezik, eljár tisztek családjaihoz és igy már eddig is sok mindent tudhat, ami számunkra hasznos lehet és még többet tudhat meg, ha ezt célul tüzi ki maga elé... És ez önnek hazafias kötelessége, amelynek teljesitése alól, amint én önt Barzini szavai után ösmerem, ön nem is fogja magát kivonni...

Di Gamba szótlanul hallgatta végig a nő beszédét, majd idegesen fel és alá sétált a szobában. Nem felelt rögtön, csak hosszas gondolkodás után:

- Kisasszony, az ön szavai nemcsak hogy megleptek, de egyenesen megdöbbentettek is. Igaza van, jó hazafi vagyok, aki az életemet sem sajnáltam kockára tenni hazám érdekeiért... De most nem Itália földjén állunk. Most az ellenség vendégszeretetét élvezem, ha akaratlanul is

és férfiui becsületszavam köt ahoz, hogy a menekülést meg sem kisérlem. Igaz ugyan, hogyha csak a szavak külső értékét veszem, az adott szó engem csak arra kötelez, hogy szökési kisérletet ne tegyek. Ez pedig, amit ön ajánl, nem szökés. Nem szökés, de sokkal rettentőbb annál. A vendéglátó házát kellene kikémlelnem. A házát és az erősségét... Kisasszony, ez sokkal komolyabb kérdés, semhogy erre azonnal válaszolhatnék. Ezt meg kell fontolnom magamban - önmagam kedvéért. Meg kell engednie, hogy a végleges válasszal holnap reggelig adósa maradjak...

Carlo di Gamba ezután már csak rövid ideig maradt Mária szobájában és miután elbucsuzott tőle, még sokáig sétált magányosan a Riván.

Lelkében erős vivódás ment végbe. Az érzései és gondolatai csak lassan bontakoztak ki és forró homlokának jól esett a tavaszi éjszaka párás, hüvös tengeri levegője meg az a végtelen csend, amely az alvó városra borult.

A vakmerő támadásra gondolt. Mi lehet az? Tengeralatti hajók támadják meg Pólát... Szárazföldről akarják csapatokkal elárasztani... Neki, mint jó olasznak, örülnie kellene annak, hogy az ellenség legfontosabb stratégiai pontja, egyetlen hadi kikötője elesik... De mégsem tud örülni ennek. Évára gondolt. És amikor képzeletében már hallotta az olasz ágyuk bömbölését, már látta az olasz gránátok robbanását, szinte elszorult a szive, mert nem tudott megszabadulni attól a gondolattól, hogy hátha egy löveg Éváék házát is találja. Nem elég, hogy az apjának is ő volt talán a gyilkosa, most még Éváé is ő legyen?... Hogy értesitheti Évát a közelgő veszedelemről? De mit fog ehez Éva szólni? Nem árulja el a katonai parancsnoknak az ő értesitését? És mit fog Éva róla gondolni, aki még most is, itt is, az ellenséggel konspirál? Itt is, most is, amikor pedig az ő vendégszeretetüket élvezi, amikor a szive már nemcsak hálával van tele, hanem az áradó boldog, de bánatos szerelemmel is... És tényleg hazafias kötelessége neki elárulni ezt a várost? A hazája érdeke-e ez a vakmerő kaland, amely esetleg mindkét félre csak katasztrófát jelent? És az ő szive tényleg csak hazafisággal van most tele és a szivének csakis ezt az érzését ösmeri el ő maga is a sziv legnemesebb érzésének? Nem, nem, most már önmagának is be kell látnia, hogy itt a haza állitólagos érdekeit félre kell vetnie és most már csak a sziv nemesebb érzéseire hallgathat, amely azt diktálja, hogy vigyázzon erre a városra, amelyben az a nő alussza most édes álmát, aki ő előtte több és drágább, mint a haza... Hogy ez nem férfias vonás benne? Hát csak az a férfiui erény, amelyhez vér tapad, mindig csak vér és vér és vér...? Nem, ezerszer inkább az az igazi férfias érzés, amely a szeretett nőt meg akarja védeni, amely mindenhez, ami a szeretett nőre emlékeztet, gyöngédséget sugall?... Nem százezerszer inkább férfiui erény a gyengék megvédése, mint az alattomos támadás?...

Amikor nagysokára hazatért, a szalonban szerette volna megcsókolni azt a kis perzsa szőnyeget, amely Éva szobái felé vezetett és amelyre az ő apró, gyönyörü kis lábai ma is tapodtak...

Mielőtt lefeküdt, még elszivott néhány cigarettát, de az álom csak nem akart szemére jönni. Nyugtalanul hánykolódott ágyában, a párnáit szinte tüzelni érezte és zavaros, kusza gondolatok rajzottak végig agyában.

Már kora reggel felöltözködött és egyenesen a szállóba sietett.

Mária is ébren volt már.

Di Gamba komolyan lépett be a szobájába.

- Kisasszony - kezdte szavait rögtön az üdvözlések után - alaposan meghánytam-vetettem a dolgot s arra az elhatározásra jutottam, hogy nem állhatok rendelkezésére. Sőt, ha rossz hazafinak is tart érte, figyelmeztetnem kell önt arra, hogy a várost még ma hagyja el, mert máskülönben a pólai hadparancsnok előtt fel kellene fednem az ön ittlétének igazi okát...

Hogy mindezt miért teszem, erre nézve nem adhatok felvilágositást, de lehet, hogy rövidesen magától rá fog jönni elhatározásom rugóira. Most csak azt mondom ujból, hogy még ma utazzék el. Ez esetben, igérem, senkinek sem árulom el sem az ön igazi nevét, sem igazi szerepét.

... És aznap este Póla zeneértő közönsége kellemetlenül tapasztalta, hogy Ottilia Calimbeni előre hirdetett második hangversenye elmaradt. A művésznő ekkor már messze járt Pólától...

XV. FEJEZET.
A csodatükör.

A pólai kikötő lámpáinak fénykoszoruja körülövezte a várost és visszfénye ott rezgett a sötét, bársonyos tengeren. Az utcákon már kihalt az élet, a kaszárnyák ablakai sötéten meredtek az éjszakába és csak olykor-olykor hangzott fel egy-egy őrjárat kemény lépteinek kopogása a kövezeten.

Éva meggyujtotta a nagy orosz szamovár alatt a spirituszt és ismét visszaült a karosszékbe. Carlo szótlanul követte szemével harmónikus mozdulatait, majd csöndesen megszólalt:

- Egy biztató szót mondjon csak Évácska! Csak azt, hogy remélhetek, hogy nem kell feladnom minden bizodalmamat, hogy küzdhetek és a küzdelmem nem lesz hiábavaló.

Éva elmélyedve nézett maga elé és halkan felelt:

- Nem tudok határozott választ adni. Őszintén akarok magával beszélni, de én magam sem vagyok tisztában önmagammal. A váratlan csapás egyszerre összekuszálta az idegeimet, az érzéseimet, a gondolatvilágomat és ez a lelki vihar még nem ült el végképpen. Érzem, hogy a lelkem most olyan, mint az orkánok után a tenger, amelynek felszine már csöndes és nyugodt, de a tenger mélyében még ideges, tétova, széjjelfutó hullámok gyürüznek... A vihar első nagy percei már elmultak lelkemben, de nem tudom még, mit fogok érezni a nagy fájdalmak lecsillapodása után. Mert - ó, az emberi sziv milyen hálátlan - már magam is érzem, hogy a fájdalmak csillapodnak... A bánat hullámverése mind kisebb és kisebb lesz, mint amikor a part felé futó hullámok ujabb hullámokkal találkoznak, amelyek a part felől haladnak a tenger felé... A két hullám összeverődik és - mind a kettőnek gyengébb lesz az ereje...

- És ez a másik hullám? - kérdezte bátortalanul Carlo.

- Megigértem Carlo, hogy őszinte leszek. A bánat hullámverése megtörik ujabb hullámokon, amelyek maga felől áradnak felém, amelyek csöndesen siklanak, amelyek szinesek és szépek, amelyek gyöngéden, lágyan közelednek felém, de amelyek azért erősek és amelyeken szivesen ringatózik az én elfáradt, meggyötört, magára maradt lelkem...

Carlo ugy érezte, hogy elszorul a szive. Lassan, meghatottan lehajolt Éva hófehér kezéhez és mélyen megindulva megcsókolta:

- Köszönöm Évácska, köszönöm...

Éva nem vonta vissza a kezét. Lecsukott szemmel türte, hogy a férfi forró ajka kezére tapadjon. Majd hirtelen felállott és a szamovárhoz sietett, amelyben már buzogva forrott a viz.

Ebben a pillanatban kopogás hallatszott és a nagy fehér szárnyas ajtón Wirth, az öreg tengerész-mérnök lépett be.

- Jó estét, jó estét! - mondta szapora beszédével. - Ilyen kis lányoknak már aludni kellene ilyenkor, hiszen már éjfélre jár az idő! Amint a ház előtt elmentem, kivilágitott ablakokat láttam, hát gondoltam, feljövök és lefektetem a kis babát! Nem is megyek el addig, amig a kis Évácska be nem bujik csipkés lányágyába!

- De előbb iszik velünk egy csésze teát! - mondta Éva és már mosolygott is egy kissé. - A szamovárban már forr is a viz!

- Egy csésze teát sohasem utasitok vissza, különösen ilyen csipős, hüvös éjszakán nem, amikor még jó utam van az arzenálig. Mert ma éjjel én vagyok az inspekciós mérnök és még jó ideig ébren kell lennem, hogy őrködjem a kikötőre... no meg a kis Évácska életére!

Wirth nevetett és Éva teás csészéket rakott a kis asztalra. Az aranycsillogásu tea még gőzölgött és Wirth tréfásan megfenyegette ujjaival a fekete ruhás gyönyörü leányt:

- Sejtem ugyan, hogy ez a csésze tea megvesztegetés akar lenni, hogy még egy kis éjszakai föntmaradást engedélyezzek. Hát nem bánom. A lefekvés idejét meghosszabbitom addig, amig a tea el nem fogy! De soká nem tarthat ez az engedély sem, mert pont éjféli tizenkét órára már ott kell lennem az arzenál inspekciós szobájában.

Wirth szemmel láthatólag valami derüsebb jókedvet igyekezett varázsolni a szomoru házba. Beszélgettek, az öreg mérnök tréfás epizódokat mondott el életéből és kedves keserüséggel emlékezett meg mellőztetéséről, amely tengerész-mérnöki pályáján érte. Amikor a csésze tea elfogyott és Éva ujból teát akart beönteni Wirth csészéjébe, hevesen tiltakozott ellene.

- Megvesztegetni is csak egyszer lehet az embert. A kis babának le kell feküdni... Nem fogok ugyan az ágya mellett altató dalt énekelni, hogy tente, tente, tentuja, aludj, aludj babuska, de a kis Évácskának most már ágyába kell bujnia... Egy-kettő, mert nincs pardon.

Évácska szomoru mosollyal fogadott szót és rövid bucsu után visszavonult szobájába. Wirth is vette sapkáját és pár pillanat mulva már az arzenál felé bandukolt.

Carlo még rágyujtott egy cigarettára, kinyitotta az ablakot és kikönyökölve rajta, belebámult a gyönyörü tavaszi éjszakába.

A város csöndesen terült el lábai alatt. A házak ablakai már talán seholse voltak kivilágitva és csak az utcai lámpák fénykoszoruja ragyogott.

A város aludt. Nyugodtan és békén. Senki sem sejtette, hogy amig az álom tart, a halál órája közeledik a város felé. A halál, amely ott leselkedett már az olasz hajók ágyuinak torkában.

Olaszország érezte, hogy a háboru sorsa már szinte véglegesen eldőlt. A szárazföldön jóidőre gondolni sem lehetett ujabb összecsapásra, az olasz flotta pedig jóformán teljesen meg volt semmisitve. Itália egyedüli reménysége már csak abban állott, hogy a megmaradt csatahajóival egy vakmerő tengeri támadással kicsikarja Ausztria-Magyarország kezéből az Adria feletti korlátlan uralmat. Csöndben, szinte titokban felszerelték a középtengeri flotta tartalék hajóit, amelyet megerősitettek a lissai csatából megmenekült csatahajókkal és azokkal a gyorsjáratu cirkálókkal, amelyek az osztrák és magyar flotta külföldi hajóit elfogták és kiegészitették még ezekkel az átszerelt hajókkal, amelyek fölött most már olasz lobogó lengett. Ez a válogatott hajókból álló pompás flottila egy márciusi éjszakán ki is indult Speziából. Az ágyuk már az induláskor meg voltak töltve és a kis hajóraj éjjel-nappal teljes gőzzel haladt előre.

Két nap mulva már elérték az Adriát.

Montecuccoli győztes flottájának megsérült hajói Lissában, Teodóban és Zárában vesztegeltek, ahol sérüléseiket javitgatták, a harci épségben maradt hajók pedig két részre oszolva, az egyik raj Venezia előtt horgonyozott, a másik raj pedig az Adrián cirkált. Az ellenség tengeri támadásától a lissai ütközet óta ugyan már nem kellett tartani, de azért Montecuccoli nem akarta teljesen védtelenül hagyni az Adriát.

A vakmerő kis olasz flotta utjáról semmit sem tudtak az osztrák és magyar hadvezetőségben. Még a lehetőségére sem gondoltak, mert hiszen ekkora vakmerőséget még feltételezni sem lehetett, hogy pár gyenge vértezetü hajó megkisérelje azt, hogy bemerészkedjék arra a tengerre, amelyen az ellenség győztes flottája az ur.

Az olasz hajók pedig éjjel-nappal teljes gőzzel haladtak előre az Adria olasz partjai mentén. A kis hajóraj legénysége csupa elszánt emberből állott, akik, élükön Chiari ellentengernaggyal, halálra készen szállottak hajóra. Jól tudták, hogy Olaszország minden reménysége most ő

bennük van és ez még jobban megacélozta elszántságukat. S az a gondolat, hogy az utolsó percben az ő vállalkozásuktól függ a győzelmi serpenyőnek Itália javára való billentése, vagy Itália teljes veresége, - emberfeletti erőt kölcsönzött mindnyájuknak. Mert azzal valamennyien tisztában voltak, hogy ha az utolsó pillanatban vakmerő győzelmet mutathatnak fel, olyan győzelmet, amely az ellenséget legérzékenyebb oldalán sujtja, ez alkalmas lesz arra, hogy békekötés esetén előnyöket biztositson Itáliának.

Andolfatto-Fortunato Mária, ha hirtelenül kellett is Pólából távoznia, mégis fontos felvilágositásokkal tudott szolgálni, amelyeket a haditervben mind figyelembe is vettek.

A terv az volt: Pólát, az osztrák és magyar hadi-kikötőt, amely most jóformán egész védtelen, egy éjjeli támadással elfoglalni. Olasz oldalról jól tudták, hogy az ellenség, három győzelme után, már teljességgel befejezettnek véli az egész hadviselést és még csak fel sem tételezi, hogy többszörösen legyőzött ellenfele, kinek flottáját megsemmisitették, Póláig eljuthasson és támadást kiséreljen meg ellene. Ezzel az eshetőséggel nem számoltak, ami világosan kitünik abból is, hogy az osztrák és magyar hajóraj most is távol van hadi-kikötőjétől.

Eloltott lámpákkal haladt előre a kis olasz flotta.

Az ellenséget mindvégig sikerült kikerülniök és észrevétlenül jutottak fel az Adria északi széléig. Már Anconát is elhagyták és messze kint jártak a tengeren. A távolból fel-felvillant olykor a pólai világitótorony körbenforgó fénycsóvája és a holdnélküli sötét éjszakában az olasz hajóraj zajtalanul haladt el a Brioni-szigetek erődítései mellett.

Csak amikor már az olasz hajók elvonultak, vették észre a szigetek jelző-állomásán, hogy egy pár hajóból álló flottila Póla felé tart. Csak valami sötétebb-szürke gomolyagnak tetszett az egész kis hajóraj és bár lámpái el voltak oltva, a jelző-állomás semmi különöset sem talált ezen. Az ellenség hajóira nem is gondoltak. Hogy juthatna fel ide az ellenség, amikor ellenség már - nincs is... Ha pedig volna is, már kaptak volna előbb is jelentést arról, hogy az Adrián ellenséges hajók tartózkodnak.

A Brioni-szigetek jelző-állomásán az inspekciós altiszt, aki a már elvonult kis hajórajt észrevette, a Veneziában állomásozó flotta egyik hazatérő részét sejtette a hajókban. Még nyugodtan és kényelmesen rágyujtott kis tengerészpipájára és azután közömbösen és kissé álmosan megadta a jelzést Pólába, hogy néhány hadihajó elhaladt a szigetek mentén...

A pólai arzenál jelző-állomásának belső tiszti szobájában ott ültek cigarettázva és beszélgetve az inspekciós tisztek és tengerészmérnökök. Egyik-másiknak kardja le volt csatolva és a szolgálati asztal mellett kényelmesen poharazgattak. Előttük három csillagos konyakos üvegek, szalmafonatos maraszkinós palackok állottak és a kis szobában kékes füstfelhőcskék uszkáltak a menyezet felé.

Az öreg Wirth, az inspekciós főmérnök éppen Halaskuthy báróról beszélt és az árván maradt szép szőke Éváról.

- Szegény kis Éva, azon a fényes bálon, a budapesti tisztikaszinóban bizony nem gondolta még, hogy tizenkét órán belül már árva lesz. Amikor megérkeztünk Pólába - én hoztam le a kicsikét a hajnali gyorsvonattal - még vigan sietett haza, hogy egy félóra mulva, a szörnyü hir hallatára ájultan essen a karjaim közé...

- Nono, azért nem kell olyan nagyon elérzékenykedni! - mondta könnyedén és kissé gúnyosan egy fiatal sorhajóhadnagy. - Az a fogoly olasz tüzértiszt majd csak megvigasztalja és ki tudja, mához egy évre már egészen helyre kis asszonyka lehet belőle.

- Apropos! - szólt közbe egy zászlós. - Azt hallottam, hogy az az olasz tiszt át akar lépni az osztrák állampolgárok sorába. Ugy látszik, a mi fogságunk még sem lehet valami túlságosan szigoru, ha egy olasz tiszt örök életére fogságban kiván maradni - egy szép pólai nő fogságában.

- Én azt is hallottam, hogy be akar lépni az osztrák tüzérségbe - mondta Castellani fregát-kapitány.

- Persze, hogy elvehesse feleségül a kis Halaskuthy Éva bárónőt, biztos állásra is van szüksége.

- Oh, odáig még nem jutott a dolog! - szólalt meg most ujra az öreg Wirth. - Szó volt mind-erről, de Éva nem fogadta el az olasz tiszt kezét. Gyülöli az olaszokat és mindenkiben apja gyilkosát látja.

- Az idő majd ezen is segiteni fog! - mondta szomoru mosollyal a fregátkapitány. - Az idő mindenen segit. Az idő minden ellentétet elsimit... Én is tudnék erről egyet-mást mondani...

- Bárcsak ugy lenne! Az olasz tüzértiszt derék embernek látszik. Becsületesnek, őszintének, talpig férfiunak... Bizony, boldog volnék, ha a kis Éva ilyen egész férfiunak lenne a felesége, akire nyugodtan bizhatja életét és boldogságát...

- Már megint elérzékenykedett! - mondta a fiatal sorhajóhadnagy. - Igy elérzékenykedni csak mérnökök tudnak, ha mindjárt egyenruha is van rajtuk és tengerészmérnököknek is hivják őket...

- Nono! Nem kell azért ugy lenézni a tengerészmérnököket! - intette meg tréfásan a fregátkapitány, aki hirtelen elhallgatott és az ajtóra nézett.

Fején matrózsipkával, teljes fegyverzetben egy tengerész altiszt jelent meg az ajtóban, aki mereven tisztelgett és gépiesen ledarálva a szókat, kemény hangsulyozással, de közömbösen mondta:

- Jelentem alásan, hogy a Brioni szigetek egy flottilát jelentenek, amely a kikötő felé tart.

A tisztek ijedten ugráltak fel az asztal mellől. A fregátkapitány arcán is meglátszott a rémület, de azért nyugodtan kérdezte:

- Milyen flottilát?

- A veneziai flottánk egy részét.

- Jelezték már az erődök?

Ebben a pillanatban egy másik altiszt lépett be a tiszti szobába és jelentette:

- Az erődök éppen most jelezték, hogy a flottila már elhaladt.

A fregátkapitány homlokán verejtékcseppek jelentek meg, de azért teljes nyugalommal intett, hogy az altisztek távozhatnak.

Amikor az ajtó betevődött a két tengerész altiszt mögött, a fregátkapitány halálsápadt arccal fordult a tisztekhez:

- Uraim, ez nem a veneziai hajórajunk. Az admirális éjféli tizenkét órakor feladott drótnélküli távirata erről semmit sem szól, már pedig a veneziai parancsnokságnak ezt jeleznie kellett volna.

Pár pillanatig nyomasztó csönd támadt. Végre ujból megszólalt a fregátkapitány és hangja most már rémült és lélektelen volt:

- Ez csak ellenséges flotta lehet.

A tisztek a rémülettől szinte dermedten állottak ott. Egyikük sem tudott egy szót sem szólni. Agyukon hirtelen átvillant teljes védtelenségük érzete és ez valósággal némává tette őket és eltörölte öntudatukat. Itt nem használ már semmit sem a személyes bátorság, sem az ügyes taktika... Itt már semmi sem használ... Az ellenség meglepetésszerü vakmerő támadásával teljesen készületlenül találta őket és most a legcsekélyebb ellentállás nélkül bevonulhat a kikötőbe, ott halomra bombázhatja az arzenált, a várost és mire a helyőrséget és az erődöket fellármázhatják, már ő a helyzet ura...

A fregátkapitány kétségbeesetten roskadt egy székbe és megsemmisülve mondotta:

- Az erődök tüzvonala előtt már elhaladtak, hajóink nincsenek... Végünk van!

Az öreg Wirth ezalatt nyugodtan nézett ki az ablakon, amelyen már behatolt a szobába a hajnali pirkadás rózsaszinü és lilás világossága. És mialatt körülötte kemény, harcedzett tengerészek fejüket vesztve siránkoztak, ő csöndesen, mintha ez az izgalom a legkevésbbé sem érdekelné, lecsavarta a tiszti szoba villamos lámpáit és nyugodtan igy szólt:

- Az a szerencsénk, hogy már erősen világosodik.

Azzal leült a nagy iróasztalhoz, amely ott állott az ablak mellett és mégegyszer kitekintett a szabadba. Az égen apró felhőcskék usztak, amelyek olyanok voltak, mintha láthatatlan kezecskék rózsaszinü rózsaszirmokkal hintették volna tele a menyboltot; a tenger halkan és lágyan ringott, apró lilás fodrok övezték a partok mentén, mintha aranyszegélyü csipkés selyempongyola volna reáteritve; ott messze pedig, a kétezeresztendős ódon aréna magas kőpárkányain már könnyed napsugarak játszadoztak...

Az öreg Wirth csöndesen mosolygott őszes bajusza alatt:

- Ezért vagyunk mink itt, mérnökök! - mondta halkan, minden önteltség nélkül és azzal felhajtotta az ablak mellett álló iróasztal tetejét.

A tisztek idegesen csoportosultak köréje. Egyik sem szólt egy szót sem, de érezték, hogy az egész város, sőt az egész osztrák és magyar flotta most ennek a szürke mérnöknek a kezében van.

Amint az amerikai iróasztal redőnye felgördült, egyszerre kitünt, hogy ez az óriási iróasztal tulajdonképen egy hatalmas tükör, amelyre felülről egy ördöngős szerkezettel, amely hasonló a tenger alatti naszádok csőtükréhez és vetitőlencséihez, az öböl bejáratának képe vetődik. A nagy tükrön tisztán látható volt a tengerbe kinyuló két földnyelv képe és közötte a csendes, hullámtalan tenger. A tükrön, bizonyos helyeken, szinte láncsorban, apró, de mély bevágások voltak, amelyekkel egy irányban, a tükör keretének alsó részén villamos vezeték gombjainak sora volt elhelyezve, mint a zongorán a billentyük.

Wirth feszült figyelemmel nézte a tükörre vetődő képet.

Ő is érezte, hogy nagy pillanat előtt áll. Életének legnagyobb pillanata előtt. És mialatt az iróasztal nagy tükörlapja fölé hajolt, hirtelen átszáguldott agyán egész élete, ifju éveinek idegmorzsoló munkája, későbbi örökös gyötrő küzdelme az érvényesülésért, mellőztetése a hadseregben, az a gúnyos fölényesség, amellyel a kombattáns tisztek állandóan viseltettek vele szemben, az ő szürke, szintelen élete, amely örökös hétköznapokból állott és ugy érezte, hogy e nagy pillanatban most hangosabban és erősebben dobog a szive, minthogyha lezárt ajkai helyett most az akarná elmondani, a tisztek fülébe harsogni, hogy ime most mégis az ő kezében van az egész kikötő, az egész város, sőt az egész flotta sorsa...

A tükörben most hirtelen egy hajó képe jelent meg kicsinyitve.

A tisztek izgatottan hajoltak a tükör felé, de ő intett, hogy vonuljanak hátrább.

Szemét le nem vette egy pillanatra sem a tükörről és megfeszitett figyelemmel nézte, hogy a sima üveglapon mint halad előre a hajó, amely mögött most egyszerre több vizióriás képe is feltünt.

Kezének egyik ujját most lassan, óvatosan és oly elővigyázattal tette az egyik villamos gombra, mintha a hajókról láthatnák az ő mozdulatait.

Az első hajó éppen a tükörnek egyik bevágása fölött haladt el.

Ebben a pillanatban megnyomta a gombot.

A tiszti szoba ablakain keresztül nem lehetett odalátni a tengernek arra a részére, ahol most a hajó haladt és csak a tükörben volt látható, amint a tengerből hirtelen lángok csapnak ki, a viz feltornyosul és a hullámokkal együtt a hajó is a magasba emelkedik, hogy a következő pillanatban örökre eltünjön a hullámsirban.

A földet és eget megrengető robbanás zaja csak most ért ide, a jelző-állomás tiszti szobájába, ahol a tisztek elfehéredett arccal állották körül az iróasztalt.

A kikötő bejárójánál egy tengeralatti akna robbant fel, amelyet innen, a távoli kis szobából elektromos uton sütöttek el.

De ebben a pillanatban az öreg Wirth keze már egy másik villamos gombot nyomott meg. És ez az egyetlen ujjnyomás egy másik vakmerő olasz hajó halálát jelentette.

A fregátkapitány most odalépett Wirth közvetlen közelébe és vele együtt nézte a tükör vetitett képeit. Tisztán lehetett látni, amint az olasz hajók e váratlan támadástól megzavarodva, ijedten vissza akartak fordulni. Egyik-másik már meg is fordult, de manövrirozás közben elhaladtak a tükör bevágásai előtt.

Az öreg Wirth ujjai egymásután nyomták meg a villamos gombokat és pár pillanat mulva bömbölő robbanások lármája csapott be a szobába. De ekkor már ujabb két olasz hajó tünt el nyomtalanul a tükörre vetitett képről.

A többi olasz hajó ekkor már teljes gőzzel igyekezett a nyilt tenger felé. De most hirtelen megszólaltak a rejtett szárazföldi ütegek is és egymásután bömbölve, zúgva, dörögve, rettenetes kórusba törtek ki. A távolból pedig már idehallatszottak a Brioni szigetek erődítéseinek ágyudörgései is...

A fregátkapitány arca még halottfehér volt, amikor ujból odalépett az öreg Wirthhez és szótlanul, de erősen és melegen megszoritotta az öreg mérnök kezét...

Másnap szokatlanul hosszan zúgtak a Madonna del' Mare templom harangjai.

Az olasz hajók halottait temették egy közös, óriási sirba, a tábori pap segédlete mellett.

A ciprusokkal és szomorufűzekkel szegélyezett temető egy másik részén pedig egy másik pap egy magányos sirt szentelt be. Ő maga is el volt fogódva és nem tudta visszafojtani könnyeit. Hőst temetett ő is. A hősöknél is nagyobb embert. Lángészt!

A sir mellett olasz katonák állottak, fogoly tisztek. Köztük Carlo di Gamba is ott állott és mellette egy gyászruhás, szőkehaju nő, Halaskuthy Éva bárónő.

Az egyszerü, szegényes kereszten, amely két fadarabból volt fejfának összetákolva ez az egy szó állott:

Marconi.

XVI. FEJEZET.
Akik elkerülik Veneziát.

Az egész ház boldog izgalommal volt tele.

Az ifju párt várták, akik most vannak oda a templomban. Mint vőlegény és menyasszony mentek el és mint férj és feleség fognak visszatérni.

A magnóliafák, olajbokrok és babérfák viráguk teljében állottak a gyönyörü parkban és a kábitó virágillat beözönlött a nyitott ablakokon. Már másodszor viritanak azóta, hogy a szép Éva ott ült alattuk avval a fiatal fogoly olasz tiszttel és most, a gyönyörü május hónapban szinte a fák is megrészegedtek saját illatuktól...

A hegy kanyargó utcáin most két elegáns fogat robogott végig és megállott a ház előtt. Az első kocsiból gyönyörü szép fiatal szőke nő szállott ki, aki olyan volt fehér ruhájában, mint valami földreszállott csodaszép álom és mellette egy daliás közös-hadseregbeli tüzérszázados. Halaskuthy Éva bárónő és Carlo di Gamba, most már az osztrák-magyar hadsereg tüzérszázadosa. A második kocsiból Castellani lépett ki, most már sorhajókapitányi egyenruhában és az öreg Wirth, akin admirálisi rangot jelző tengerészmérnöki egyenruha diszlett és mellén a Szent István rend jelvénye csillogott. Őt is elérte az elismerés, a boldogság és az uralkodó kegye soron kivül az arzenális mérnöki főparancsnokává nevezte ki.

Carlo di Gamba asszony - mert most már az volt a szép szőke Éva - sietve haladt fel a lépcsőn, férje karján és az öreg Wirth tréfásan megfenyegette:

- Évácska, ha igy szalad, én utól nem érem soha... Inkább máris visszafordulok!

Éva megállott:

- Wirth bácsi, mi a boldogság után futunk! - mondta nevetve.

De aztán hirtelen visszafordult, Wirth elé sietett és megcirógatta az öreg őszes szakállát:

- De ugy-e excellenciád nem neheztel meg azért, hogy én még mindig csak Wirth bácsinak szólitom?

- Azért haragszom meg, ha excellenciádnak szólitasz! - felelte tréfás dohogással Wirth.

Amig a férfiak a dohányzóban cigarettára gyujtottak, Éva visszavonult és sietve átöltözködött.

A szomszédos étkező-teremben ezalatt már teritettek az inasok és amire Éva visszatért, már be is vonulhattak a teritett asztal mellé.

Csak négyen ültek az asztal mellett. Az ifju pár és a két tanu. Évának határozott kivánsága volt, hogy az esküvőt csendben tartsák meg, minden pompa nélkül és Carlo szivesen engedett Éva kivánságának, mert ő sem tartotta időszerünek, sem a nagy ceremóniát, sem a nagy lakodalmi lakomát. Ugy is az esküvő után, már az első délutáni gyorsvonattal elutazni szándékoztak és nem akarták magukat kitenni a fárasztó üdvözléseknek. Csak amikor nászutjokról visszatérnek, fognak megjelenni a nyilvánosság előtt mint férj és feleség.

Az ebéd, bár csak négy személynek készült, pompás és sok fogásu volt, a legjobb hangulatban folyt le. Felköszöntők is hangzottak el az ifju párra és Wirth itt tanubizonyságát adta annak, hogy nemcsak kitünő mérnök, de pompás alkalmi szónok is.

Feketekávé mellett, cigarettázás közben Castellani szóba hozta a nászut kérdését is.

- Miért akartok ti mindenáron vasuton menni Veneziába? - kérdezte tréfásan. - Talán csak nem féltek a tengertől? Neked Éva, egy tengerésztiszt lányának nem szabad a tengertől félni!

- Ó, mi nem megyünk Veneziába! - mondta komolyan Éva. - Mi Párisba megyünk.

- Nem mentek Veneziába? - kérdezte Castellani. - Nem hiszek a fülemnek. Egy fiatal házaspár, aki nászutra nem a lagunák városába megy...

- Nem, mi nem megyünk Veneziába! - ismételte Carlo di Gamba.

- És ugyan miért nem mentek? - kérdezte ingerkedve Castellani.

Most Éva felelt ujból:

- Carlo irántam való tapintatosságból és gyöngédségből lemondott erről. Venezia nekem gyászos emlékeket jelent... Ki tudja, talán éppen ott, ahol hajónk elhalad a tengeren, alattunk nyugszik az én drága apám a hideg hullámsirban... Én ott a lagunák városában mindenütt az én drága apámat látnám és minden érzésem csak egyetlen egy nagy vád lenne Venezia ellen...

Carlo komoran nézett maga elé:

- És még valami oka van annak, hogy mi nem megyünk Veneziába. Éva meg akar kimélni engem egy kinos látványtól. Amikor én utoljára Veneziában voltam, akkor még mindenütt olasz lobogó lengett a házakon, palotákon és a sárkányölő oszlopán... Most - a háboru befejeztével, a békekötés után is még - osztrák lobogót lenget Veneziában a szél... És ez a látvány kinos volna nekem még most is, bárha most már a ti hadseregeteknek vagyok tagja testestől, lelkestől, olyan kapoccsal hozzátok füzve, amely minden királyi és császári eskünél is erősebb...

És Carlo gyöngéden, szerelmesen nézett Évára, aki most könnyedén elpirult.

- Ezért nem megyünk mink Veneziába, se most, se soha ebben az életben! - mondta ismét komoran Carlo.

Pár pillanat mulva az inas táviratot hozott be ezüst tálcán. A távirat már Carlo di Gambának és feleségének volt cimezve. Barzini küldte Londonból:

> Boldog vagyok, hogy az események után is még barátodnak ösmersz. Én mindenkor büszke leszek, hogy egy olyan igazi férfit, mint te, barátomnak mondhatok. Házasságotokhoz örök boldogságot kivánok, bár azt hiszem, a ti frigyeteknél fölösleges minden jókivánság. Akik annyira szeretik egymást, azokat az Isten is csak szeretheti.
>
> Megleptelek volna benneteket, de Londonba kellett sietnem. Az angol-német feszültség ide kergetett. Háborut érzek a levegőben és nekem már örökös végzetem, hogy mindig legyenek háboruk és én mindegyiknél ott legyek.
>
> Luigi Barzini.

Wirth és Castellani csodálkozva néztek di Gambára:

- Hát Barzini honnan tudja, hogy ti megnősültetek?

- Ő az egyetlen, akivel előre tudattam, - felelte Carlo.

Veneziáról többé nem esett szó.

Röviddel a feketekávé után ujból megjelent a két fogat a ház előtt, hogy a fiatal párt a vasuti állomáshoz röpitse. Wirth és Castellani hozzájuk szegődtek kiséretül.

A vonat már indulásra készen állott a pályaudvaron, amikor kiértek. Wirth titokban örült is ennek, mert igy a bucsuzás nem lesz hosszu és legalább nem kell attól félnie, hogy válás

közben elérzékenykedik és a könnyei is ki találnak csordulni. Mert igaz ugyan, hogy csak rövid időre válik meg Évácskától, akit ő, a vén agglegény szinte szülői szeretettel rajong körül, - de ez a pár hét is hosszu idő, ha az ember maga éli át, és főleg ha még előtte, és nem utána vagyunk...

Éva igy is nyakába borult, megölelte, megcsókolta és az arzenális komoly parancsnoka ugy érezte, hogy a sirás már fojtogatja a torkát... Szerencséjére ekkor Carlo is odalépett hozzá és férfiasan kezet szoritott vele és Castellanival, majd a fiatal pár sietve beszállott a vasuti fülkébe...

A mozdony éleset füttyentett és a vonat lassan, de egyre növekedő gyorsasággal megindult, hogy nemsokára eltünjön az erdős hegyek mögött...

Castellani és Wirth ott állottak még a perronon. A sorhajókapitány mosolyogva nézett a vonat után, amelynek egyik fülkéjéből egy gyönyörü szőke női fej és egy érdekes hollóhaju férfiarc nézett vissza... Wirth pedig, amint a sirást egyre közeledni érezte, hirtelen kirántotta zsebéből a zsebkendőjét, hogy a távozók után lengesse... De ebben a pillanatban eszébe jutott, hogy fehér zsebkendője messziről olyannak látszhat, mint egy békelobogó és ez Carloban fájó emlékeket kelthet... Hát sietve elrejtette a zsebkendőt és csak a kezével integetett utánuk...

De amikor a vonat utolsó kocsija is eltünt a fák mögött, ujból elővette a zsebkendőt és szinlelt haraggal mondta:

- Ez az átkozott korom és kéményfüst... A szemembe csapódott!

És sietve szoritotta zsebkendőjét a szeméhez.

VÉGE.